

BIBLIOTHECA GOTHANA.

PLUTARCHS
THEMISTOKLES.

Nach Text und Kommentar getrennte

Ausgabe für den Schulgebrauch

von

DR. R. PAUKSTADT,

Oberlehrer am Kaiserlich August-Gymnasium in Charlottenburg.

Erste Abteilung: Text.

GOTHA.
FRIEDRICH ANDREAS PERTHES.
1894.

A. 104.

b. 1

Verlag von Friedrich Andreas Perthes in Gotha.
Schul Ausgaben griechischer und lateinischer Klassiker
 mit deutschen erklärenden Anmerkungen.

Anthologie aus den römischen Elegikern. I. u. II. Heft. Von <i>K. Pflanz</i> . A 1. 50.	
<i>Caesars de bello Gallico</i> . Erklärt von <i>Hud. Menge</i> .	
1. Bd.: 1. bis 3. Buch. 5. Aufl.	1. 30.
2. Bd.: 4. bis 6. Buch. 5. Aufl.	1. 30.
3. Bd.: 7. u. 8. Buch. 4. Aufl.	1. 30.
— Anhang hierzu. 4. Aufl.	— 60.
— <i>de bello civili</i> . Erklärt von <i>Hud. Menge</i> .	2. 40.
<i>Cicero's Rede f. Sex. Roscius</i> . Erklärt von <i>G. Landgraf</i> . 2. Aufl.	1. —
— <i>Reden gegen Catilina</i> . Erklärt von <i>K. Hochmann</i> . 4. Aufl.	1. —
— <i>Rede über das Imperium des Ca. Pompejus</i> . Erklärt von <i>A. Demling</i> . 3. Aufl.	— 80.
— <i>Rede für P. Sestius</i> . Erklärt von <i>H. Bouterweck</i> .	1. 50.
— <i>Rede für Milo</i> . Erklärt von <i>H. Bouterweck</i> .	1. 30.
— <i>Rede für den Dichter Archias</i> . Erklärt von <i>J. Ströngé</i> .	— 60.
— <i>Rede für Q. Ligarius</i> . Erklärt von <i>J. Ströngé</i> .	— 60.
— <i>Rede für den König Daitarum</i> . Erklärt von <i>J. Ströngé</i> .	— 60.
— <i>Rede für Murena</i> . Erklärt von <i>J. Ströngé</i> .	— 75.
— <i>Rede gegen Caelius</i> . Erklärt von <i>K. Hochmann</i> .	— 45.
— <i>Rede gegen Verres</i> . Erklärt von <i>K. Hochmann</i> . Buch IV. 1. 30. u. Buch V.	1. 20.
— <i>de oratore I</i> . Erklärt von <i>G. Stille</i> .	1. 50.
— <i>Laelius</i> . Erklärt von <i>A. Steffels</i> .	1. —
— <i>Oratio maior de senectute</i> . Erklärt von <i>H. Aus</i> .	— 90.
— <i>Scenium Scipionis</i> . Erklärt von <i>H. Aus</i> .	— 30.
— <i>Perseus</i> . Erklärt von <i>H. Aus</i> .	— 60.
— <i>Teschvissen</i> . Erklärt von <i>L. W. Hoyer</i> .	
1. Bd.: 1. u. 2. Buch.	1. 20.
2. Bd.: 3. bis 5. Buch.	1. 20.
— <i>de officiis libri tres</i> . Erklärt von <i>P. Dübner</i> .	2. 25.
— <i>erste, zweite und dritte Rede gegen Marcus Antonius</i> . Erklärt von <i>J. Ströngé</i> .	1. 20.
<i>Cornelius Nepos</i> . Erklärt von <i>W. Moxon</i> . 4. Aufl.	1. 20.
<i>Demosthenes' Angewählte Reden</i> . Erklärt von <i>J. Süsserl</i> .	
1. Bd.: Die drei Olympischen Reden und die erste Rede gegen Philipp. 3. Aufl.	1. 20.
2. Bd.: Rede über den Frieden. Zweite Rede gegen Philipp. Rede über die Angelegenheiten im Chorosien. Dritte Rede gegen Philipp. 2. Aufl.	1. 80.
<i>Euripides' Iphigenie</i> . Erklärt von <i>S. Meiler</i> .	1. 20.
— <i>Medea</i> . Erklärt von <i>S. Meiler</i> .	1. —
<i>Herodot</i> . Erklärt von <i>J. Müller</i> .	
7. Buch	—
8. Buch	1. 30.
9. Buch	1. 00.
<i>Homer, Ilias</i> . Erklärt von <i>G. Sturz</i> .	
1. Heft: Gesang 1—3	1. 50.
2. Heft: Gesang 4—6	1. 50.
3. Heft: Gesang 7—9	1. 50.
4. Heft: Gesang 10—12	1. 50.
5. Heft: Gesang 13—15	1. 50.
6. Heft: Gesang 16—18	1. 50.
7. Heft: Gesang 19—21	1. —
8. Heft: Gesang 22—24	1. 50.
— <i>Wörterbuch der Eigennamen (Anhang z. Iliaden)</i>	1. —
— <i>Odysses</i> . Erklärt von <i>F. Beck</i> .	
1. Heft: Gesang 1—3	1. —
2. Heft: Gesang 4—6	1. —
3. Heft: Gesang 7—9	1. —
4. Heft: Gesang 10—12	1. 20.
5. Heft: Gesang 13—15	1. 20.
6. Heft: Gesang 16—18	1. 20.
7. Heft: Gesang 19—21	1. 20.
8. Heft: Gesang 22—24	1. 20.

PLUTARCHS THEMISTOKLES.

Nach Text und Kommentar getrennt

Ausgabe für den Schulgebrauch

VON

DR. R. PAUKSTADT,

Oberlehrer am Kaiserin Augusta-Gymnasium in Charlottenburg.

Erste Abteilung: Text.

GOtha.

FRIEDRICH ANDREAS PERTHES.

1894.

VORREDE.

Der Biographie des Brutus lasse ich die des Themistokles folgen. Was mich zunächst zu dieser Wahl veranlafte, ist die historische Bedeutung des Helden, die leicht verständliche Darstellung und das Verlangen, zu den Abschnitten des Herodot und Thucydides, die der Schüler meist kennen lernen wird, die eigenartige Behandlung des Plutarch als Ergänzung zu fügen.

Für die Bearbeitung der Biographie standen diesmal dem Herausgeber treffliche Kommentare, z. B. von Gottschick, Sintenis, Seyffert und Blafs zur Verfügung.

Der Text folgt nach dem Vorgange von Blafs mit einzelnen Abweichungen dem Cod. Paris. F^a unter Hinzuziehen der Cod. Seitenstettensis (S.).

Charlottenburg, im Juli 1893.

Der Verfasser.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ.

Θεμιστοκλῆϊ δὲ τὰ μὲν ἐκ γένους ἀμεινότερα πρὸς δόξαν¹ *folle*
ὑπῆρχε· πατὴρ γὰρ ἦν Νεοκλέους οὐ τῶν ἄγαν ἐπιφανῶν Ἀθήνησι,
Φρεαργίου τῶν δῆμων ἐκ τῆς Λεοντίδος φυλῆς, νόθος δὲ πρὸς
μητρός, ὡς λέγουσιν

Ἀβρότονον Θρήϊσσα γυνὴ γένος· ἀλλὰ τελέσθαι

τὸν μέγαν Ἑλλησίν φημι Θεμιστοκλέα.

Φανίας μὲντοι τὴν μητέρα τοῦ Θεμιστοκλέους οὐ Θρήϊτιαν, ἀλλὰ
Καρίνην, οὐδ' Ἀβρότονον ὄνομα, ἀλλ' Ἐδέρπτην ἀναγράφει. Νεάν-
θης δὲ καὶ πόλιν αὐτῆ τῆς Καρίας Ἀλικαρνασσὸν προστίθῃσι.
Ἀπὸ καὶ τῶν νόθων εἰς Κυνόσαργες συντελούντων (τοῦτο δ' ἐστὶν²
ἔξω πύλων γυμνάσιον Ἡρακλέους, ἐπεὶ κἀκεῖνος οὐκ ἦν γησίος ἐν *Exford*
θεοῖς, ἀλλ' ἐνείχετο νοθεῖα διὰ τὴν μητέρα θνητὴν οὖσαν) ἔπειθέ *3*
τινας ὁ Θεμιστοκλῆς τῶν ἐκ γεγονότων νεανίσκων καταβαίνοντας
εἰς τὸ Κυνόσαργες ἀλείφειν μετ' αὐτοῦ. Καὶ τοῦτον γενομένου *Exford*
δοκεῖ πανούργως τὸν τῶν νόθων καὶ γησίων διορισμὸν ἀνελεῖν. *4*
Ὅτι μὲντοι τοῦ Ἀνχομιδῶν γένους μετεῖχε δηλὸς ἐστὶ· τὸ γὰρ³
Φλυσί τελεστήριον, ὅπερ ἦν Ἀνχομιδῶν κοινόν, ἐμπρησθὲν ἐπὶ
τῶν βαρβάρων αὐτὸς ἐπεσκεύασε καὶ γραφαῖς ἐκόσμησεν, ὡς Σιμωνί-
δης ἱστόρηκεν.

Ἐτι δὲ παῖς ὢν ὁμολογεῖται φορᾶς μεστὸς εἶναι, καὶ τῇ μὲν³
φύσει συνετός, τῇ δὲ προαιρέσει μεγαλοπράγμων καὶ πολιτικός. *folle*
Ἐν γὰρ ταῖς ἀνάσει καὶ σχολαῖς ἀπὸ τῶν μαθημάτων γινόμενος *112*
οὐκ ἐπαίξει οὐδ' ἐρραδύμει, καθάπερ οἱ λοιποὶ παῖδες, ἀλλ'
εὐρίσχετο λόγους τινὰς μελετῶν καὶ συστατόμενος πρὸς ἑαυτὸν.
Ἦσαν δ' οἱ λόγοι κατηγορία τινὸς ἢ συνηγορία τῶν παιδῶν. Ὄθεν²
εἰώθει λέγειν πρὸς αὐτὸν ὁ διδάσκαλος ὡς „οὐδὲν ἔση, παῖ, σὸ
μικρόν, ἀλλὰ μέγα πάντως ἀγαθὸν ἢ κακόν“. Ἐπεὶ καὶ τῶν παι-
δεύσεων τὰς μὲν ἠθοποιεῖς ἢ πρὸς ἡδονὴν τινα καὶ χάριν ἔλεν-

θέριον σπουδαζομένης διηγεῖται καὶ ἀπροθύμως ἐξεμάνθανε, τῶν δὲ εἰς σύνεσιν ἢ πράξιν λεγομένων ὄμιλος ἦν ὑπεροχῶν παρ' ἡλικίαν, ὡς τῇ φύσει πιστεύων. Ὅθεν ὕστερον ἐν ταῖς ἐλευθερίοις καὶ ἀστείαις λεγομέναις διατριβαῖς ὑπὸ τῶν πεπαιδευσθαι δοκοῦντων χλευαζόμενος ἠγαγκάζετο φορτικώτερον ἀμύνεσθαι, λέγων, ὅτι λόραν μὲν ἀρμόσασθαι καὶ μεταχειρίσασθαι ψαλτήριον οὐκ ἐπίσταίτο, πόλιν δὲ μικρὰν καὶ ἄδοξον παραλαβὼν ἔνδοξον καὶ μεγάλην ἀπεργάσασθαι.

4 Καίτοι Στησίμβροτος Ἀναξαγόρου τε διακοῦσαι τὸν Θεμιστοκλέα φησὶ καὶ περὶ Μέλισσον σπουδάσαι τὸν φυσικόν, οὐκ εὖ τῶν χρόνων ἀπτόμενος. Περιελθεῖ γὰρ, ὅς πολλὸ νεώτερος ἦν Θεμιστοκλέους, Μέλισσος μὲν ἀντεστρατήγει πολιορκουμένῳ Σαμίῳ, ἄναξαγόρας δὲ συνδιέτριβε. Μᾶλλον οὖν ἂν τις προσέχοι τοῖς Μνησιφίλου τὸν Θεμιστοκλέα τοῦ Φρααρτίου ζήλωτῆρ γενέσθαι λέγουσιν, οὔτε ῥήτορος ὄντος οὔτε τῶν φυσικῶν κληθέντων φιλοσόφων, ἀλλὰ τὴν τότε καλουμένην σοφίαν, οὐσαν δὲ δεινότητα πολιτικὴν καὶ δραστήριον σύνεσιν, ἐπιτηδευμα πεποιτημένοι καὶ διασώζοντος ὡσπερ αἴρεσιν ἐκ διαδοχῆς ἀπὸ Σόλωνος ἦν οἱ μετὰ ταῦτα δικανικαῖς μίξαντες τέχναις καὶ μεταγαγόντες ἀπὸ τῶν πράξεων τὴν ἄσκησιν ἐπὶ τοὺς λόγους σοφιστὰι προσηγορέθησαν. Τούτῳ μὲν οὖν ἤδη πολιτευόμενος ἐπλησίαζε.

6 Ἐν δὲ ταῖς πρώταις τῆς νεότητος ὁρμαῖς ἀνώμαλος ἦν καὶ ἀστάθμητος, ἅτε τῇ φύσει κατ' ἀετὴν χρώμενος, ἄνευ λόγου καὶ παιδείας ἐπ' ἀμφοτέρω μεγάλας ποιουμένη μεταβολὰς τῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ πολλάκις ἐξισταμένη πρὸς τὸ χεῖρον, ὡς ὕστερον αὐτὸς ὁμολογεῖ, καὶ τοὺς τραχηλάτους πύλους ἀρίστους ἵππους γίνεσθαι φάσκων, ὅταν ἦς προσήκει τύχῳσι παιδείας καὶ καταρτίσεως. Ἄδὲ τούτων ἔξαρτῶσιν ἔνοι διηγήματα πλάττοντες, ἀποκήρυξιν μὲν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, θάνατον δὲ τῆς μητρὸς ἐκούσιον ἐπὶ τῇ τοῦ παιδὸς ἀτιμίᾳ περιλέποντο γενομένης, δοκεῖ κατεψεύσθαι καὶ τοῖναντίον εἶσιν οἱ λέγοντες, ὅτι τοῦ τὰ κοινὰ πράττειν ἀποτρέπων αὐτὸν ὁ πατήρ ἐπαδείκνυε πρὸς τῇ θαλάττῃ τὰς παλαιὰς τριήρεις ἔρριμμένας καὶ παρορρωμένας, ὡς δὴ καὶ πρὸς τοὺς δημαγωγούς, ὅταν ἔχρηστοι φαίνωνται, τῶν πολλῶν ὁμοίως ἐχόντων.

3 Ταχὺ μέντοι καὶ νεανικῶς ἔοικεν ἄψασθαι τοῦ Θεμιστοκλέους τὰ πολιτικὰ πράγματα καὶ σφόδρα ἢ πρὸς δόξαν ὁρμῇ κρατῆσαι. Δι' ἦν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοῦ πρωτεύειν ἐφιέμενος ἱταμῶς ὑφίστατο

τὰς πρὸς τοὺς δυναμένους ἐν τῇ πόλει καὶ πρωτεύοντας ἀπεχθείας, μάλιστα δὲ Ἀριστείδην τὸν Ἀσιμάχου, τὴν ἐναντίαν αἰεὶ πορευόμενον αὐτῷ. Καίτοι δοκεῖ παντάπασιν ἢ πρὸς τοῦτον ἔχθρα μει-
2 ρικιώδη λαβεῖν ἀρχὴν ἠράσθησαν γὰρ ἀμφοτέροι τοῦ καλοῦ Στησίλειω, Κεῖον τὸ γένος ὄντος, ὡς Ἀρίστων ὁ φιλόσοφος ἰστόρηκεν.
Ἐκ δὲ τούτου διετέλουν καὶ περὶ τὰ δημόσια στασιάζοντες. Οὐδ' ἄλλ' ἢ τῶν βίων καὶ τῶν τρόπων ἀνομοιότης ἔοικεν αἰξῆσαι
τὴν διαφορὰν. Πρῶτος γὰρ ὢν φύσει καὶ καλοκαγαθικὸς τὸν τρόπον ὁ Ἀριστείδης καὶ πολιτευόμενος οὐ πρὸς χάριν οὐδὲ πρὸς
δόξαν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ βελτίστου μετ' ἀσφαλείας καὶ δικαιοσύνης, ἠγαγκάζετο τῷ Θεμιστοκλεῖ τὸν ἄμεινον ἐπὶ πολλὰ κινουμένῳ καὶ
μεγάλας ἐπιφέρειν καινοτομίας ἐναντιοῦσθαι πολλάκις, ἐπιστά-
μενος αὐτοῦ πρὸς τὴν αἰξῆσιν. Λέγεται γὰρ οὕτω παράφορος
πρὸς δόξαν εἶναι καὶ πράξεων μεγάλων ὑπὸ φιλοτιμίας ἐραστής, ὥστε νέος ὢν ἐπὶ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης πρὸς τοὺς βαρβάρους
γενομένης καὶ τῆς Μιλτιάδου στρατηγίας διαβοηθείσης σίνουτος
δρασθαι τὰ πολλὰ πρὸς ἑαυτῷ καὶ τὰς νύκτας ἀγρυπνεῖν καὶ τοὺς
πτότους παρατεῖσθαι τοὺς σνήθεις καὶ λέγειν πρὸς τοὺς ἐρω-
τῶντας καὶ θανατίζοντας τὴν περὶ τὸν βίον μεταβολήν, ὡς καθεύ-
δειν αὐτὸν οὐκ ἐψῆ τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον. Οἱ μὲν γὰρ
ἄλλοι πέρασ ἦσαν τοῦ πολέμου τὴν ἐν Μαραθῶνι τῶν βαρβάρων
ἦταν εἶναι, Θεμιστοκλῆς δὲ ἀρχὴν μειζόντων ἀγώνων, ἐφ' οὓς ἑα-
τὸν ἑπὲρ τῆς ὅλης Ἑλλάδος ἤλειψε καὶ τὴν πόλιν ἦσκει, πόρρωθεν
εἶτι προσδοκῶν τὸ μέλλον.

Καὶ πρῶτον μὲν τὴν Ἀναρωτικὴν πρόσδοον ἀπὸ τῶν ἀρ-
γυρείων μετάλλων ἔθος ἐχόντων Ἀθηναίων διανεμέσθαι, μόνος
εἰπεῖν ἐτόλμησε παρελθὼν εἰς τὸν δῆμον, ὡς χορὴ τὴν διανομὴν
λάσαντας ἐκ τῶν χρημάτων τούτων κατασκευάσασθαι τριήρεις ἐπὶ
τὸν πρὸς Αἰγινήτας πόλεμον. Ἡμαζε γὰρ οὗτος ἐν τῇ Ἑλλάδι
μάλιστα καὶ κατεῖχον οἱ νησιῶται πλήθει νεῶν τὴν θάλασσαν.
Ἦ καὶ ῥᾶον ὁ Θεμιστοκλῆς συνέπεισεν, οὐ Λαρεῖον οὐδὲ Πέρας
(μακρὰν γὰρ ἦσαν οὗτοι καὶ δέος οὐ πάντῃ βέβαιον ὡς ἀφιζόμενοι
παρεῖχον) ἐπισείων, ἀλλὰ τῇ πρὸς Αἰγινήτας ὁρμῇ καὶ φιλονικίᾳ
τῶν πολιτῶν ἀποχρησάμενος εὐκαιρῶς ἐπὶ τὴν παρασιεὴν. Ἐνα-
τὸν γὰρ ἀπὸ τῶν χρημάτων ἐκείνων ἐποιήθησαν τριήρεις, αἷς καὶ
πρὸς Ξέρξην ἐναντιώθησαν. Ἐκ δὲ τούτου κατὰ μικρὸν ἐπάγων
καὶ καταβιβάζων τὴν πόλιν πρὸς τὴν θάλασσαν, ὡς τὰ περὶ μὲν

οὐδὲ τοῖς ὁμόροις ἀξιωμαχοῦς ὄντας, τῇ δ' ἀπὸ τῶν νεῶν ἀλλή-
 και τοὺς βαρβάρους ἀμύνασθαι καὶ τῆς Ἑλλάδος ἄρχειν δυναμένους,
 ἀντὶ μονίμων ὀπλιτῶν, ὡς φησὶν ὁ Πλάτων, ναυβάτας καὶ θαλατ-
 τίους ἐποίησε, καὶ διαβολὴν καθ' αὐτοῦ παρέσχεν, ὡς ἄρα Θεμισ-
 στοκλῆς τὸ δόρυ καὶ τὴν ἀσπίδα τῶν πολιτῶν παρελόμενος εἰς
 ὑπερήσειον καὶ κώπην συνέστειλε τὸν Ἀθηναίων δῆμον. Ἐπραξε
 δὲ ταῦτα Μιλτιάδου κρατήσας ἀντιλέγοντος, ὡς ἴστορεῖ Σησιμ-
 βροτος. Εἰ μὲν δὴ τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὸ καθαρόν τοῦ πολιτευ-
 ματος ἐβλάψεν ἢ μή, ταῦτα πράξας, ἔστι φιλοσοφώτερον ἐπι-
 σκοπεῖν· ὅτι δὲ ἡ τότε σωτηρία τοῖς Ἕλλησιν ἐκ τῆς θαλάσσης
 ἐπαρξεν καὶ τὴν Ἀθηναίων πόλιν ἀδιδεῖ ἀνέστησαν αἱ τριήρεις
 ἐκείναι, τὰ τ' ἄλλα καὶ Ξέρξης αὐτὸς ἐμαρτύρησε. Τῆς γὰρ πείθης
 δυνάμεως ἀθραίστου διαμενούσης ἔφυγε μετὰ τὴν τῶν νεῶν ἦταν,
 ὡς οὐκ ὦν ἀξιόμαχος, καὶ Μαρδόνιον ἐμποδῶν εἶναι τοῖς Ἕλλησι
 τῆς διώξεως μᾶλλον ἢ δουλωσόμενον αὐτοῦς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, κα-
 ἔλιπεν.

5 Σίντονον δὲ αὐτὸν γεγονέναι χρηματιστὴν οἱ μὲν τινὲς φασὶ
 οὐκ ἐλευθεριότητα· καὶ γὰρ φιλοφίτην ὄντα καὶ λαμπρὸν ἐν ταῖς
 περὶ τοὺς ξένους δαπάναις ἀφθόνον δεῖσθαι χορηγίας· οἱ δὲ τού-
 ναντιον γλισχρότητα πολλὴν καὶ μικρολογίαν κατηγοροῦσιν, ὡς καὶ
 ἢ πεμπόμενα τῶν ἐδωδῶν πωλοῦντος. Ἐπεὶ δὲ Διφιλίδης ὁ
 ἱπποτρόφος αἰτηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ πῶλον οὐκ ἔδωκεν, ἠπειλήσε τὴν
 οἰκίαν αὐτοῦ ταχὺ ποιῆσαι δούρειον ἵππον, ἀνιξόμενος ἐγγλήματα
 συγγενικὰ καὶ δίκας τῆ ἀνθρώπων πρὸς οἰκείους τινας ταράξειν.
 2 Τῇ δὲ φιλοτιμίᾳ πάντας ὑπερέβαλεν, ὥστ' ἔτι μὲν νέος ὦν καὶ
 ἀφανῆς Ἐπικλέα τὸν ἐξ Ἐρμιόνης κθαριστὴν σπουδαζόμενον ὑπὸ
 1 τῶν Ἀθηναίων ἐκλιπαρῆσαι μελετᾶν παρ' αὐτῷ, φιλοτιμούμενος
 πολλοὺς τὴν οἰκίαν ζητεῖν καὶ φοιτᾶν πρὸς αὐτόν. Εἰς δ' Ὀλυμ-
 3 πίαν ἔλθων καὶ διαμιλλώμενος τῷ Κίμωνι περὶ δαῖπνα καὶ σιτηρὰς
 καὶ τὴν ἄλλην λαμπρότητα καὶ παρασκευὴν, οὐκ ἤρσκει τοῖς
 Ἕλλησιν. Ἐκεῖνῳ μὲν γὰρ ὄντι νέῳ καὶ ἐπ' οἰκίας μεγάλης ὄντο
 δεῖν τὰ τοιαῦτα συγχωρεῖν· ὁ δὲ μῆπω γνώριμος γεγονώς, ἀλλὰ
 δοκῶν ἐξ οὐκ ὑπαρχόντων καὶ παρ' ἀξίαν ἐπαίρεσθαι προσωφλι-
 4 στανεν ἀλαζονείαν. Ἐπίησε δὲ καὶ χορηγῶν τραγηδοῖς, μεγάλην
 ἤδη τότε σπουδὴν καὶ φιλοτιμίαν τοῦ ἀγῶνος ἔχοντας, καὶ πίνακα
 τῆς νίκης ἀνέθηκε τοιαύτην ἐπιγραφὴν ἔχοντα· „Θεμιστοκλῆς Φρε-
 ἀρειος ἐχορήγει, Φρένηχος ἐδίδασκεν, Ἀδείμαντος ἤρχεν.“

Οὐ μὴν ἀλλὰ τοῖς πολλοῖς ἐνήρμοτε, τοῦτο μὲν ἐκάστου τῶν
 πολιτῶν τοῦνομα λέγων ἀπὸ στόματος, τοῦτο δὲ κριτὴν ἀσφαλεῖ
 περὶ τὰ συμβόλαια παρέχων ἑαυτὸν· ὥσπερ ποὺ καὶ πρὸς Σιμωνί-
 νίδην τὸν Κεῖον εἶπεν, αἰτούμενόν τι τῶν οὐ μετρίων παρ' αὐτοῦ
 στρατηγούντος, ὡς οὐτ' ἐκεῖνος ἂν γένοιτο ποιητῆς ἀγαθοῦ ἄδων
 παρὰ μέλος οὐτ' αὐτὸς ἀστέιος ἄρχων παρὰ νόμον χαριζόμενος.
 Πάλιν δὲ ποτε τὸν Σιμωνίδην ἐπιστάττων ἔλεγε τοῦν οὐκ ἔχειν,
 Κορινθίους μὲν λουδοροῦντα μεγάλην οἰκοντάς πόλιν, αὐτοῦ δὲ
 ποιούμενον εἰκόνας οὕτως ὄντος αἰσχροῦ τῆν ὕψιν. Ἀξόμενος δὲ
 καὶ τοῖς πολλοῖς ἀρέσων τέλος κατεστασίασε καὶ μετέστησεν
 ἔξοστραμισθέντα τὸν Ἀριστιδίην.

Ἦδη δὲ τοῦ Μήδου καταβαίνοντος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τῶν
 Ἀθηναίων βουλευομένων περὶ στρατηγῶν, τοὺς μὲν ἄλλους ἐκόντας
 ἐπιστῆναι τῆς στρατηγίας λέγουσιν ἐπιπεληγμένους τὸν κίνδυνον,
 Ἐπικίδην δὲ τὸν Ἐδρημίδου, δημαγωγὸν ὄντα δεινὸν μὲν εἰπεῖν,
 μαλακὸν δὲ τῇ ψυχῇ καὶ χρημάτων ἡτονα, τῆς ἀρχῆς ἐπίεσθαι
 καὶ κρατήσων ἐπίδοξον εἶναι τῇ χειροτονίᾳ. Τὸν οὖν Θεμιστοκλέα
 δεῖσαντα, μὴ τὰ πράγματα διαφθαρεῖν παντάπασιν τῆς ἡγεμονίας
 εἰς ἐκείνον ἐμπροσθεν, χρήμασι τὴν φιλοτιμίαν ἐξωνήσασθαι παρὰ
 τοῦ Ἐπικίδου. Ἐπαινεῖται δ' αὐτοῦ καὶ τὸ περὶ τὸν δίγλωττον
 ἔργον ἐν τοῖς πεμφθεῖσιν ὑπὸ βασιλέως ἐπὶ γῆς καὶ ὕδατος αἴτησιν.
 Ἐρημῆα γὰρ ὄντα συλλαβὸν διὰ ψηφίσματος ἀπέκτεινεν, ὅτι φωνὴν
 Ἑλληνίδα βαρβάρους προστάγμασιν ἐτόλμησε χεῖραι. Ἐτι δὲ καὶ
 τὸ περὶ Ἀρθμιον τὸν Ζελεῖτην· Θεμιστοκλέους γὰρ εἰπόντος καὶ
 τοῦτον εἰς τοὺς ἀτίμους καὶ παῖδας αὐτοῦ καὶ γένος ἐνέγραψαν,
 ὅτι τὸν ἐκ Μήδων χρυσὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐδόμισε. Μέγιστον
 δὲ πάντων τὸ καταλθεῖν τοὺς Ἑλληνικοὺς πολέμους καὶ διαλλάξαι
 τὰς πόλεις ἀλλήλαις, πείσαντα τὰς ἔχθρας διὰ τὸν πόλεμον ἀνα-
 βαλέσθαι· πρὸς δὲ καὶ Χεῖλεον τὸν Ἀρκάδα μάλιστα συναγωνίσα-
 σθαι λέγουσι.

Παραλαβὸν δὲ τὴν ἀρχὴν εὐθὺς μὲν ἐπεχείρει τοὺς πολίτας
 ἐμβιβάζειν εἰς τὰς τριήρεις, καὶ τὴν πόλιν ἔπειθεν ἐκλιπόντας
 ὡς προσωτάτω τῆς Ἑλλάδος ἀπαντᾶν τῷ βαρβάρῳ κατὰ θάλατταν.
 Ἐπισταμένῳ δὲ τῶν πολλῶν ἐξήγαγε πολλὴν στρατιάν εἰς τὰ
 Τέμπη μετὰ Λακεδαιμονίων, ὡς αὐτόθι προκινδυνεύοντων τῆς
 Θετταλίας οὕτω τότε μηδίξειν δοκούσης. Ἐπεὶ δ' ἀνεχώρησαν
 ἐκεῖθεν ἄπρακτοι καὶ Θετταλῶν βασιλεῖ προσγενομένων ἐμῆδιζε

τὰ μέγιστον Βοιωτίας, μᾶλλον ἤδη τῷ Θεμιστοκλεῖ προσείχον οἱ Ἀθηναῖοι περὶ τῆς θαλάσσης, καὶ πέμπεται μετὰ νεῶν ἐπ' Ἀρτεμισίον τὰ στενὰ φυλάξων. Ἐνθα δὴ τῶν μὲν Ἑλλήνων Ἐυρυβιάδην καὶ Λακεδαιμονίους ἠγεῖσθαι κελεύοντων, τῶν δ' Ἀθηναίων, οὐκ ἀξιοῦντων ἑτέροις ἔπεσθαι, συνιδῶν τὸν κίνδυνον ὁ Θεμιστοκλής αὐτὸς τε τὴν ἀρχὴν τῷ Εὐρυβιάδῃ παρέχε καὶ κατεπράϊνε τοὺς Ἀθηναίους, ἐπισχοῦμενος, ἔν ἄνδρες ἀγαθοὶ γένωνται πρὸς τὸν πόλεμον, ἐκόντας αὐτοῖς παρέξειν εἰς τὰ λοιπὰ παιδομένους τοὺς Ἕλληνας. Διὸ καὶ δοικὴ τῆς σωτηρίας αἰτιώτατος γενέσθαι τῇ Ἑλλάδι καὶ μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους προαγαγεῖν εἰς δόξαν, ὡς ἀνδρῶν μὲν τῶν πολεμίων, εὐγνωμοσύνη δὲ τῶν συμμάχων περιγενομένων. Ἐπεὶ δὲ ταῖς Ἀρεταῖς τοῦ βαρβαρικοῦ στόλου προσμειζαντος ἐκπλαγείς ὁ Εὐρυβιάδης τῶν κατὰ στόμα νεῶν τὸ πληθος, ἄλλας δὲ πνυθανόμενος διακοσίας ἠπὲρ Σιάθου κύκλῳ περιελθεῖν, ἐβούλετο τὴν ταχίστην εἰσὼ τῆς Ἑλλάδος κομισθεὶς ἔνασθαι Πελοποννήσου καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν ταῖς ναυσὶ προσπεριβαλέσθαι, παντάπασιν ἀπρόσμαχον ἠγούμενος τὴν κατὰ θάλατταν ἀλλήν βασιλέως, δεισάντες οἱ Ἑβροεῖς, μὴ σφᾶς οἱ Ἕλληνας πρόπονται, κρύφα τῷ Θεμιστοκλεῖ διελέγοντο, Πελάγοντα μετὰ χρημάτων πολλῶν πέμψαντες. Ἄ λαβὼν ἐκείνος, ὡς Ἡρόδοτος ἰστοῖρηκε, τοῖς περὶ τὸν Εὐρυβιάδην ἔδωκεν. Ἐναντιομένου δ' αὐτῷ μάλιστα τῶν πολιτῶν Ἀρχιτέλους, ὃς ἦν μὲν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς νεῶς τριήραρχος, οὐκ ἔχων δὲ χρήματα τοῖς ναύταις χορηγεῖν ἔσπευδεν ἀποπλεῦσαι, παρώξυνεν ἔτι μᾶλλον ὁ Θεμιστοκλής τοὺς τριηρίτας ἐπ' αὐτὸν, ὅστε τὸ δειπνὸν ἀρπάζει συνδραμόντας. Τοῦ δ' Ἀρχιτέλους ἀθυμοῦντος ἐπὶ τούτῳ καὶ βαρέως φέροντος, εἰσέπεμψεν ὁ Θεμιστοκλής πρὸς αὐτὸν ἐν κίστῃ δειπνὸν ἄρτων καὶ κρεῶν, ἔποθεις κάτω κάλαντον ἀργυρίου καὶ κελύσας αὐτὸν τε δειπνεῖν ἐν τῷ παρόντι καὶ μεθ' ἡμέραν ἐπιμεληθῆναι τῶν τριηριτῶν· εἰ δὲ μή, καταβήσκειν αὐτοῦ πρὸς τοὺς παρόντας ὡς ἔχοντος ἀργύριον παρὰ τῶν πολεμίων. Ταῦτα μὲν οὖν Φανίας ὁ Λέσβιος εἴρηκεν.

8 Αἰ δὲ γινόμεναι τότε πρὸς τὰς τῶν βαρβάρων ναῦς περὶ τὰ στενὰ μάχαι κρίσιν μὲν εἰς τὰ ἕλα μεγάλην οὐκ ἐποίησαν, τῇ δὲ πείρᾳ μέγιστα τοὺς Ἕλληνας ὤνησαν, ἐπὶ τῶν ἔργων παρὰ τοὺς κινδύνους διδασθέντας, ὡς οὔτε πληθὴ νεῶν οὔτε κόσμοι καὶ λαμπρότητες ἐπισήμων οὔτε κραυγαὶ κομπώδεις ἢ βάρβαροι παιάνες

ἔχουσι τι δεινὸν ἀνδράσιν ἐπισταμένους εἰς χεῖρας ἵνα καὶ μάχασθαι τολμῶσιν, ἀλλὰ δεῖ τῶν τοιούτων καταφρονοῦντας ἐπ' αὐτὰ τὰ σώματα φέρεσθαι καὶ πρὸς ἐκείνα διαγωνίζεσθαι συμπλακέντας. Ὁ δὲ καὶ Πίνδαρος οὐ κακῶς ἔοικε συνιδῶν ἐπὶ τῆς ἐν Ἀρτεμισίῳ μάχης εἰπεῖν

891 παῖδες Ἀθαναίων ἐβάλοντο φαινὰν
κρητῖδ' ἑλευθερίας·

ἀρχὴ γὰρ ὄντως τοῦ νικᾶν τὸ θαρρεῖν. Ἔστι δὲ τῆς Εὐβοίας τὸ Ἀρτεμισίον ἠπὲρ τὴν Ἐστίαιαν αἰγιαλὸς εἰς βορέαν ἀναπεπταμένος, ἀνταίρει δ' αὐτῷ μάλιστα τῆς ἐπὶ Φιλοκίτη γενόμενης χώρας Ὀλιζών. Ἐχει δὲ ναὸν οὐ μέγαν Ἀρτέμιδος ἐπίκλησιν Προσηφας, καὶ δένδρα περὶ αὐτὸν πέφυκε καὶ στήλαι κύκλῳ λίθου λευκοῦ πεπήρασιν· ὁ δὲ λίθος τῇ χειρὶ τριβόμενος καὶ χρῶαν καὶ ὁσμὴν κροκίζουσαν ἀναδίδωσιν. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν στηλῶν ἐλεγείον ἦν τότε γεγραμμένον·

Παντοδαπῶν ἀνδρῶν γενεὰς Ἀσίας ἀπὸ χώρας
παῖδες Ἀθηναίων τῷδέ ποτ' ἐν πελάγει
ναυμαχίᾳ δαμάσαντες, ἐπεὶ στρατὸς ὤλετο Μήδων,
σημάτα ταῦτ' ἔδρασαν παρδένῳ Ἀρτέμιδι.

Λέκωνται δὲ τῆς ἀκτῆς τόπος ἐν πολλῇ τῇ πέριξ θινὴ κόνις τεφρώδη καὶ μέλαιναν ἐκ βάθους ἀναδιδούς, ὥσπερ πυρίζαστον, ἐν ᾧ τὰ ναύαγια καὶ νεκροὺς καθσαι δοκοῦσι.

Τῶν μὲντοι τὰ περὶ Θεμοπίλας εἰς τὸ Ἀρτεμισίον ἀπαγ-9
γελλόντων πνυθόμενοι Λεωνίδαν τε κείσθαι καὶ κρατεῖν Ξέρξην
τῶν κατὰ γῆν παρόδων, εἰσὼ τῆς Ἑλλάδος ἀνεκομίζοντο, τῶν Ἀθη-
ναίων ἐπὶ πᾶσι τεταγμένων δι' ἀρετὴν καὶ μέγα τοῖς πεπραγμένοις
φρονοῦντων. Παραπλέον δὲ τὴν χώραν ὁ Θεμιστοκλής, ἥπερ κατάρ-
σεις ἀναγκαῖας καὶ καταφυγὰς ἔωρα τοῖς πολεμίοις, ἐνεχάρτατε
κατὰ τῶν λίθων ἐπιφανῆ γράμματα, τοὺς μὲν ἐδρίσκων ἀπὸ τύχης,
τοὺς δ' αὐτὸς ἰστὰς περὶ τὰ ναυλόγια καὶ τὰς ἐδρείας, ἐπισκήπτων
ἴωσι διὰ τῶν γραμμάτων, εἰ μὲν οἷόν τε, μετατάξασθαι πρὸς
αὐτοὺς πατέρας ὄντας καὶ προσηνδυνεύοντας ἠπὲρ τῆς ἐκείνων ἑλευ-
θερίας, εἰ δὲ μή, κακοῖν τὸ βαρβαρικὸν ἐν ταῖς μάχαις καὶ συν-
ταράττειν. Ταῦτα δ' ἠλπίζειν ἢ μεταστήσειν τοὺς Ἴωνας ἢ συνταρά-
ξειν ὑποπιπτότερος τοὺς βαρβάρους γενομένους. Ξέρξην δὲ διὰ τῆς
Λωρίδος ἀνωθεν ἐμβαλόντος εἰς τὴν Φωκίδα καὶ τὰ τῶν Φωκίων
ἕστη πυρπολοῦντος οὐ προσήμυναν οἱ Ἕλληνες, καίπερ τῶν Ἀθη-

ναίων δεομένων εἰς τὴν Βοιωτίαν ἀπαντῆσαι πρὸ τῆς Ἀττικῆς, ὥσπερ αὐτοὶ κατὰ θάλατταν ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἐβοήθησαν. Μηδενὸς δ' ἑπακοουόντος αὐτοῖς, ἀλλὰ τῆς Πελοποννήσου περιεχομένων καὶ πᾶσαν ἐντὸς Ἰσθμοῦ τὴν δύναμιν ὠρηγμένων συνάγειν καὶ διατειχιζόντων τὸν Ἰσθμὸν εἰς θάλατταν ἐκ θαλάττης, ἕνα μὲν ὄργῃ τῆς προδοσίας εἶχε τοὺς Ἀθηναίους, ἕνα δὲ δυσθυμία καὶ κατάρχεια μεμονωμένων. Μάχεσθαι μὲν οὐδὲν οὐδὲν διανοοῦντο μυριάσι στρατοῦ τσαυτάταις· ὁ δ' ἦν μόνον ἀναγκαῖον ἐν τῷ παρόντι, τὴν πόλιν ἀφέντας ἐμφῆναι ταῖς ναυσίν, οἱ πολλοὶ χαλεπῶς ἤμονον, ὡς μήτε νίκης δεόμενοι μήτε σωτηρίαν ἐπιστάμενοι θεῶν τε ἱερὰ καὶ πατέρων ἡρία προῖεμένον.

10 Ἐνθα δὲ Θεμιστοκλῆς ἀπορῶν τοῖς ἀνθρωπίνους λογισμοῖς προσάγεσθαι τὸ πλῆθος, ὥσπερ ἐν τραγηδίᾳ μηχανὴν ἕρας, σημεῖα δαιμόνια καὶ χρησμοὺς ἐπέηγεν αὐτοῖς· σημεῖον μὲν λαμβάνων τὸ τοῦ δράκοντος, δεῦρα φανῆς ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκ τοῦ σηκοῦ δοκεῖ γενέσθαι· καὶ τὰς καθ' ἡμέραν αὐτῇ προτιθεμένης ἀπαρχὰς εὐρίσκιοντες ἀναίστους οἱ ἱερεῖς, ἐξήγγελλον εἰς τοὺς πολλοὺς, τοῦ Θεμιστοκλέους λόγον διδόντος, ὡς ἀπολέλοιπε τὴν πόλιν ἢ θεὸς ἐρηγομένη πρὸς τὴν θάλατταν αὐτοῖς. Τῷ δὲ χρησμῷ πάλιν ἐδημαγῶγει, λέγων μηδὲν ἄλλο δηλοῦσθαι ξύλινον τεῖχος ἢ τὰς ναῦς· διὸ καὶ τὴν Σαλαμίνα θείαν, οὐχὶ δευτῆρ οὐδὲ σχετλίαν ἀνακαλεῖν τὸν θεόν, ὡς εὐτηρηματος μεγάλου τοῖς Ἕλλησιν ἐπάνημον ἐσομένην. Κρατήσας δὲ δὴ γνώμῃ ψήφισμα γράφει, τὴν μὲν πόλιν παρακαταθέσθαι τῇ Ἀθῆνῃ τῇ Ἀθηῶν μεθεοῦση, τοὺς δ' ἐν ἡλικίᾳ πάντας ἐμβαίνειν εἰς τὰς τριήρεις, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας καὶ ἀνδράποδα σώζειν ἕκαστον ὡς ἂν δύνηται. Κυρωθέντος δὲ τοῦ ψηφίσματος οἱ πλείστοι τῶν Ἀθηναίων ἐπεξέδεντο γενεὰς καὶ γυναῖκας εἰς Τροίζην, φιλοτίμως πάντων Τροιζηνίων ὑποδεχομένων· καὶ γὰρ τρέφειν ἐψηφίσαντο δημοσίᾳ, δύο ὄβολοὺς ἑκάστῳ δίδόντες, καὶ τῆς ὑπώρας λαμβάνειν τοὺς παῖδας ἐξῆναι ἀπανταρθῶν, εἰ δ' ὑπὲρ αὐτῶν διδασκάλοις τελεῖν μισθοῦς. Τὸ δὲ ψήφισμα Νικαγόρας ἔγραψεν. Οὐκ ὄντων δὲ δημοσίων χρημάτων τοῖς Ἀθηναίοις, Ἀριστοτέλης μὲν φησὶ τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν πορίσασαν ὅτι δραχμὰς ἑκάστῳ τῶν στρατευομένων αἰτιωτάτην γενέσθαι τοῦ πληρωθῆναι τὰς τριήρεις. Κλειδῆμος δὲ καὶ τοῦτο τοῦ Θεμιστοκλέους ποιεῖται στρατήγημα. Καταβαινόντων γὰρ εἰς Πειραιᾶ τῶν Ἀθηναίων, φησὶν ἀπολέσθαι τὸ Γοργόνειον

Μακροβ.
Κορναυ.
Ε
Ελλά.
Κορναυ.
Ε
Εγγελλ.

ἀπὸ τῆς θεοῦ τοῦ ἀγάλματος· τὸν οὖν Θεμιστοκλῆα προσποιούμενον ζητεῖν καὶ διερευνέμενον ἅπαντα χρημάτων ἀνευρίσκειν πλῆθος ἐν ταῖς ἀποσκευαῖς ἀποκεκρυμμένον, ὧν εἰς μέσον κομισθέντων ἐπορήσῃ τοὺς ἐμβαίνοντας εἰς τὰς ναῦς ἐφοδίων. Ἐκπλεούσης δὲ τῆς πόλεως τοῖς μὲν οἴκτον τὸ θέαμα, τοῖς δὲ θαῦμα τῆς τόλμης παρεῖχε, γενεὰς μὲν ἄλλη προπεμπόντων, αὐτῶν δ' ἀκάμπτων πρὸς οἰμωγὰς καὶ δάκρυα (γονέων) καὶ περιβολὰς διαπερῶντων εἰς τὴν νῆσον. Καίτοι πολὺν μὲν οἱ διὰ γῆρας ὑπολειπόμενοι τῶν πολιτῶν ἔλεον εἶχον· ἦν δὲ τις καὶ ἀπὸ τῶν ἡμέρων καὶ συντρόφων ζῶν ἐπιπλῶσα γλυκυθυμία, μετ' ὠρηγῆς καὶ πόθου συμπαραθέντων ἐμβαίνουσι τοῖς ἑαυτῶν τροφεῦσιν. Ἐν οἷς ἱστορεῖται κίων Ξανθίππου τοῦ Περικλέους πατρὸς οὐκ ἀνασχόμενος τὴν ἀπ' αὐτοῦ μόνωσιν ἐναλέσθαι τῇ θαλάττῃ καὶ τῇ τριήρει παρανηγόμενος ἐκπεσεῖν εἰς τὴν Σαλαμίνα καὶ λιποθυμήσας ἀποθανεῖν εὐθύς· οὗ καὶ τὸ δεικνύμενον ἄχρι νῦν καὶ καλούμενον Κυνὸς σημεῖα τάφοι εἶναι λέγουσι.

Ταῦτά τε δὴ μεγάλα τοῦ Θεμιστοκλέους, καὶ τοὺς πολίτας αἰσθόμενος ποθοῦντας Ἀριστείδην καὶ δεδιότας, μὴ δὲ ὄργῃ τῷ βαρβάρῳ προσθεῖς ἑαυτὸν ἀνατρέψῃ τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος (ἔξωστράκιστο γὰρ πρὸ τοῦ πολέμου καταστasiaσθεῖς ὑπὸ Θεμιστοκλέους), γράφει ψήφισμα, τοῖς ἐπὶ χρόνῳ μεθεστῶσιν ἐξῆναι κατελθεῖν πρᾶττειν καὶ λέγειν τὰ βέλτεστα τῇ Ἑλλάδι μετὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν.

Ἐυρυβιάδου δὲ τὴν μὲν ἡγεμονίαν τῶν ναῶν ἔχοντος διὰ τὸ τῆς Σπάρτης ἀξίωμα, μαλακῶ δὲ περὶ τὸν κίνδυνον ὄντος, αἴρειν δὲ βουλομένον καὶ πλεῖν ἐπὶ τὸν Ἰσθμὸν, ὑπον καὶ τὸ πεζὸν ἤθροιστο τῶν Πελοποννησίων, ὁ Θεμιστοκλῆς ἀπέτελεν· ἵτε καὶ τὰ μνημονεύμενα λεχθῆναι φασί. Τοῦ γὰρ Εὐρυβιάδου πρὸς αὐτὸν εἰπόντος· „Ὁ Θεμιστοκλῆς, ἐν τοῖς ἀγῶσι τοὺς προξενισταμένους ῥαπίζουσι“ „Ναί“ εἶπεν ὁ Θεμιστοκλῆς „ἀλλὰ τοὺς ἀπολειφθέντας οὐ στεφανοῦσιν.“ Ἐπαρᾶμένου δὲ τὴν βακτηρίαν ὡς πατάξοντος, ὁ Θεμιστοκλῆς ἔφη· „Πάταξον μὲν, ἄκουσον δέ.“ Θανμάσαντος δὲ τὴν πράξιτα τοῦ Εὐρυβιάδου καὶ λέγειν κελύσαντος, ὁ μὲν Θεμιστοκλῆς ἀπῆγεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν λόγον. Εἰπόντος δὲ τινος, ὡς ἀνὴρ ἀπόλις οὐκ ὀρθῶς διδάσκει τοὺς ἔχοντας ἐγκαταλιπεῖν καὶ προσέειπεν τὰς πατρίδας, ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπιστρέψας τὸν λόγον· „Ἡμεῖς τοι“ εἶπεν „ὦ μοχθηρῆ, τὰς μὲν οἰκίας καὶ τὰ

79. 1. 2
Κατὰ III
Καυελ.
Καυελ.

τείχη καταλελοίπαμεν, οὐκ ἀξιοῦντες ἀψίχων ἕνεκα δουλεύειν, πόλις δ' ἡμῖν ἔστι μεγίστη τῶν Ἑλληνίδων, αἱ διακρίσεις τριήρεις, αἱ τῶν μὲν ἡμῖν παρεστάσι βοηθοὶ σώζεσθαι δι' αὐτῶν βουλομένοις, εἰ δ' ἄπιτε δευτερον ἡμᾶς προδόντες, ἀτίκα πέσειται τις Ἑλλήνων Ἀθηναίους καὶ πόλιν ἐλευθέραν καὶ χώραν οὐ χείρονα κερτημένους ἢς ἀπέβαλον." Ταῦτα τοῦ Θεμιστοκλέους εἰπόντος ἔννοια καὶ δέος ἔσχε τὸν Εὐρυβιάδην τῶν Ἀθηναίων, μὴ σφᾶς ἀπολείποντες οἰχονται. Τοῦ δ' Ἐρετριέως πειρωμένου τι λέγειν πρὸς αὐτόν, "Ἡ γὰρ" ἔρη, "καὶ ἡμῖν περὶ πόλεμον τίς ἐστι λόγος, οὐ καθάπερ αἱ τευθίδες μάχαιραν μὲν ἔχετε, καρδίαν δὲ οὐκ ἔχετε;"

12 / *Κλεινὸς II*
 λέγεται δ' ὑπὸ τινῶν τὸν μὲν Θεμιστοκλέα περὶ τούτων ἀπὸ τοῦ καταστρώματος ἀνωθεν τῆς νεῶς διαλέγεσθαι, γλαῦκα δ' ὄψθηται διαπετομένην ἀπὸ δεξιᾶς τῶν νεῶν καὶ τοῖς κερηγίοις ἐπικαθίζονσαν· διὸ δὴ καὶ μάλιστα προσέθεντο τῇ γνώμῃ καὶ παρεσκευάζοντο ναυμαχῆσοντες. Ἄλλ' ἐπεὶ τῶν πολεμίων ὅ τε στόλος τῇ Ἀττικῇ κατὰ τὸ Φαληρικὸν προσφερόμενος τοὺς πέριξ ἀπέκρουσεν αἰγιαλοὺς, αὐτὸς τε βασιλεὺς μετὰ τοῦ πέζου στρατοῦ καταβάς ἐπὶ τὴν θάλατταν ἔφθη, τῶν δὲ δυνάμεων ὁμοῦ γενομένων ἐξεργήσαν οἱ τοῦ Θεμιστοκλέους λόγοι τῶν Ἑλλήνων καὶ πάλιν ἐπάπτεινον οἱ Πελοποννήσιοι πρὸς τὸν Ἰσθμόν, εἴ τις ἄλλο τι λέγοι χαλεπαίνοντες, ἐδόκει δὲ τῆς νυκτὸς ἀποχωρεῖν καὶ παρηγγέλλετο πλοῦς τοῖς κυβερνήταις, ἔνθα δὴ βαρέως φέρον ὁ Θεμιστοκλής, εἰ τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου καὶ τῶν στενῶν προέμενοι βοηθίαν οἱ Ἕλληνες διαλυθήσονται κατὰ πόλεις, ἐβουλεύετο καὶ συνετίθει τὴν περὶ τὸν Σικινοῦν πραγματείαν. Ἦν δὲ τῷ μὲν γένει Πέρσης ὁ Σικινοῦς, αἰχμάλωτος, εἶνους δὲ τῷ Θεμιστοκλεῖ καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ παιδαγωγός. Ὄν ἐκπέμπει πρὸς τὸν Ξέρξην κρήνη, κελύσας λέγειν, ὅτι Θεμιστοκλής ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς αἰρούμενος τὰ βασιλέως ἐξαγγέλλει πρῶτος αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας ἀποδιδράσκοντας καὶ διακελεύεται μὴ παρεῖναι φρυγεῖν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐν ᾧ ταράττονται τῶν πέζων χωρὶς ὄντες ἐπιδέσθαι καὶ διαφθεῖραι τὴν ναυτικὴν δύναμιν. Ταῦτα δ' ὁ Ξέρξης ὡς ἀπ' εἰροίας λελεγμένα δεξάμενος ἤσθη, καὶ τέλος εὐθὺς ἐξέφερε πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῶν νεῶν, τὰς μὲν ἄλλας πληροῦν καθ' ἡσυχίαν, διακρίσεις δ' ἀναχθέντας ἤδη περιβαλέσθαι τὸν πόρον ἐν κίλῳ πάντα καὶ διαζῶσαι τὰς νῆσους, ὅπως ἐκφύγοι μηδεὶς τῶν πολεμίων. Τούτων δὲ πραττομένων Ἀριστείδης ὁ Ἀνσιμάχου πρῶτος αἰσθόμενος ἦεν

ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ Θεμιστοκλέους, οὐκ ὢν φίλος, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνον ἐξωστρακισμένος, ὥστερ' εἴρηται· προελθόντι δὲ τῷ Θεμιστοκλεῖ φράζει τὴν κίλῳσιν. Ὁ δὲ τὴν τε ἄλλην καλοκαγαθίαν τοῦ ἀνδρὸς εἰδὼς καὶ τῆς τότε παρουσίας ἀγάμενος λέγει τὰ περὶ τὸν Σικινοῦν αὐτῷ καὶ παρεκάλει τῶν Ἑλλήνων συνεπιλαμβάνεσθαι καὶ συμπροθυμείσθαι πίστιν ἔχοντα μᾶλλον, ὅπως ἐν τοῖς στενοῖς ναυμαχῆσωσιν. Ὁ μὲν οὖν Ἀριστείδης ἐκαινέσας τὸν Θεμιστοκλέα τοὺς ἄλλους ἐπέη στρατηγὸς καὶ τριηράρχος ἐπὶ τὴν μάχην παροξύνων. Ἔτι δ' ὅμως ἀπιστοῦντων ἐφάνη Τηρία τριήρης αὐτόμολος, ἧς ἐνανάρχει Παναίτιος, ἀπαγγέλλουσα τὴν κίλῳσιν, ὥστε καὶ θυμῷ τοὺς Ἕλληνας δεμῆσαι μετὰ τῆς ἀνάγκης πρὸς τὸν κίνδυνον.

Ἄμα δ' ἡμέρᾳ Ξέρξης μὲν ἔνω καθῆσθε τὸν στόλον ἐποπτεύων καὶ τὴν παράταξιν, ὡς μὲν Φανόδημος φησιν, ὑπὲρ τὸ Ἡράκλειον, ἢ βραχεῖ πόρῳ διείργεται τῆς Ἀττικῆς ἢ νῆσος, ὡς δ' Ἀκαστόδωρος, ἐν μεθορίῳ τῆς Μεγαρίδος ὑπὲρ τῶν καλουμένων Κεράτων, χρυσοῦν δίφρον θέμενος καὶ γραμματεῖς πολλοὺς παραστηράμενος, ὧν ἕργον ἦν ἀπογράφεσθαι τὰ κατὰ τὴν μάχην πραττόμενα.

Θεμιστοκλεῖ δὲ παρὰ τὴν ναυαρχίδα τριήρη σφραγισμένῳ τρεῖς προσήχθησαν αἰχμάλωτοι, κάλλιστοι μὲν ἰδέσθαι τὴν ὄψιν, ἐσθῆτι δὲ καὶ χρυσῷ κεκοσμημένοι διαπρεπῶς. Ἐλέγοντο δὲ Σανδακῆς παῖδες εἶναι τῆς βασιλέως ἀδελφῆς καὶ Ἀρταῦκτον. Τούτους ἰδὼν Εὐφραντίδης ὁ μάντις, ὡς ἅμα μὲν ἀνέλαμψεν ἐκ τῶν ἱερῶν μέγα καὶ περιφανὲς πῦρ, ἅμα δὲ πταρμός ἐκ δεξιῶν ἐσήμνη, τὸν Θεμιστοκλέα δεξιωσάμενος ἐκέλευσε τῶν νεανίσκων κατάρξασθαι καὶ καθιερεῖσθαι πάντας ὁμηστῇ Ἀιονίσῳ προσευξάμενον· οὕτω γὰρ ἅμα σωτηρίαν τε καὶ νίκην ἔσσεσθαι τοῖς Ἕλλησιν. Ἐπὶ πλαγῆτος δὲ τοῦ Θεμιστοκλέους ὡς μέγα τὸ μάντευμα καὶ δεινὸν, οἷον εἶωθεν ἐν μεγάλοις ἀγῶσι καὶ πράγμασι χαλεποῖς, μᾶλλον ἐκ τῶν παραλόγων ἢ τῶν εὐλόγων τὴν σωτηρίαν ἐλπίζοντες οἱ πολλοὶ τὸν θεὸν ἅμα κοινῇ κατεκαλοῦντο φωνῇ καὶ τοὺς αἰχμαλώτους τῷ βωμῷ προσαγαγόντες ἠγάγασαν, ὡς ὁ μάντις ἐκέλευσε, τὴν θυσίαν συντελεσθῆναι. Ταῦτα μὲν οὖν ἀνὴρ φιλόσοφος καὶ γραμμάτων οὐκ ἄπειρος ἱστορικῶν Φανίας ὁ Λέσβιος εἴρηκε.

Περὶ δὲ τοῦ πλήθους τῶν βαρβαρικῶν νεῶν Αἰσχύλος ὁ ποιητής τῆς ὡς ἂν εἰδῶς καὶ διαβεβαιούμενος ἐν τραγωδίᾳ Πέρσαις λέγει ταῦτα·

Κλεινὸς I

Κλεινὸς I

Κλεινὸς II

Ξέρξης δὲ, καὶ γὰρ οἶδα, χιλιάς μὲν ἦν
ὄν ἦγε πλῆθος· αἱ δ' ἐπέρκοποι τάχει

Ἐκατὸν δις ἦσαν ἐπτά θ'. ὧδ' ἔχει λόγος.

Τῶν δ' Ἀττικῶν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα τὸ πλῆθος οὖσαν ἑκάστη τοὺς
ἀπὸ τοῦ καταστρώματος μαχομένους ὀκτωκαίδεκα εἶχεν, ὧν τοξόται
τέσσαρες ἦσαν, οἱ λοιποὶ δ' ὀπλίται.

Δοκεῖ δ' οὐκ ἦντον εἰς τὸν καιρὸν ὁ Θεμιστοκλῆς ἢ τὸν τόπον
συνιδῶν καὶ φυλάξας μὴ πρότερον ἀντιπρόφρονος καταστῆσαι ταῖς
βαρβαρικαῖς τὰς τριήρεις, ἢ τὴν εἰσθυῖαν ὥραν παραγενέσθαι,
τὸ πνεῦμα λαμπρὸν ἐκ πελάγους αἰεὶ καὶ κῆμα διὰ τῶν στενῶν
κατάγουσαν· ὃ τὰς μὲν Ἑλληνικὰς οὐκ ἐβλαπτε ναὺς ἀλφεινεῖς
οὖσας καὶ ταπεινοτέρας, τὰς δὲ βαρβαρικὰς ταῖς τε πρῖναις
ἀνεστῶσας καὶ τοῖς καταστρώμασιν ἐπιφορῶν καὶ βαρείας ἐπι-
φερομένας ἔσφαλλε προσπίπτον καὶ παρεδίδον πλαγίας τοῖς Ἑλ-
λησιν ὀξέως προσφερομένοις καὶ τῷ Θεμιστοκλεῖ προσέχουσι, ὡς
ὀρῶντι μάλιστα τὸ συμφέρον, ὅτι ἦν κατ' ἐκείνον ὁ Ξέρξης ναύ-
αρχος Ἀριαμένης ναῦν ἔχων μεγάλην καὶ ὡσπερ ἀπὸ τείχους ἐτόξευε
καὶ ἠκόντιζεν, ἀνὴρ ἀγαθὸς ὧν καὶ τῶν βασιλέως ἀδελφῶν πολὺ
κράτιστός τε καὶ δικαιοτάτος. Τοῦτον μὲν οὖν Ἀμεινίας ὁ Δεκε-
λεὺς καὶ Σωλλῆς ὁ Παιανιεύς ἑμοῦ πλέοντες, ὡς αἱ νῆες ἀντι-
πρόφροι προσπεσοῦσαι καὶ συνέρεισσαι τοῖς χελκώμασιν ἐνεσχέ-
θησαν, ἐπιβαίνοντα τῆς αὐτῶν τριήρους ὑποσιάντες καὶ τοῖς ὀράσι
τύπτοντες εἰς τὴν θάλασσαν ἐξέβαλον· καὶ τὸ σῶμα μετὰ τῶν ἄλ-
λων διαφερόμενον ναυαγίων Ἀρτεμισία γνωρίσασα πρὸς Ξέρξην
ἀνήγγειλεν.

Ἐν δὲ τούτῳ τοῦ ἀγῶνος ὄντος φῶς μὲν ἐκλάμψαι μέγα
λέγουσιν Ἐλευσινῶθεν, ἦχον δὲ καὶ φωνὴν τὸ Θριάσιον κατέχειν
πεδίον ἄχρι θαλάττης, ὡς ἀνθρώπων ἑμοῦ πολλῶν τὸν μυστικὸν
ἐξαγόντων Ἰακχον. Ἐκ δὲ τοῦ πλῆθους τῶν φθεγγόμενων κατὰ
μικρὸν ἀπὸ γῆς ἀναφερόμενοι νέφος ἔδοξεν αὐθις ὑπονοστέειν καὶ
κατασκήπτειν εἰς τὰς τριήρεις. Ἐτεροὶ δὲ φαντάσματα καὶ εἰδῶλα
καθορᾶν ἔδοξαν ἐνόπλιον ἀνδρῶν ἀπ' Αἰγίνης τὰς χεῖρας ἐπεχόν-
των πρὸ τῶν Ἑλληνικῶν τριηρῶν· οὗς εἰκάξον Διαικίδας εἶναι
παρακλεημένους εὐχαῖς πρὸ τῆς μάχης ἐπὶ τὴν βοήθειαν. Πρῶτος
μὲν οὖν λαμβάνει ναῦν Ἀγκομήδης, ἀνὴρ Ἀθηναῖος τριηραρχῶν,
ἧς τὰ παράστημα περικόψας ἀνέθηκεν Ἀπόλλωνι δαφνηφόρῳ
Φλησιν. Οἱ δ' ἄλλοι τοῖς βαρβάροις ἐξισούμενοι τὸ πλῆθος ἐν

στενῶν κατὰ μέρος προσφερομένους καὶ περιπίπτοντας ἀλλήλους
ἐτρέφαντο, μέχρι δειλῆς ἀντισχόντας, ὡσπερ εἶρηκε Σιμωνίδης, τὴν
καλὴν ἐκείνην καὶ περιβόητον ἀράμενοι νίκην, ἧς οὐθ' Ἑλλήσιν
οὔτε βαρβάροις ἐνάλιον ἔργον εἰργασταὶ λαμπρότερον, ἀνδρία
μὲν καὶ προθυμία κοινῇ τῶν ναυμαχησάντων, γνώμη δὲ καὶ δει-
νότητι Θεμιστοκλέους.

Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν Ξέρξης μὲν ἔτι θυμομαχῶν πρὸς τὴν 16
ἀπότευξιν ἐπεχειρεῖ διὰ χωμάτων ἐπάγειν τὸ πᾶν τοῖς Ἑλλήσιν
εἰς Σαλαμίνα, ἐμφράξας τὸν διὰ μέσου πόρον· Θεμιστοκλῆς δ' 2
ἀποπειρώμενος Ἀριστείδου λόγῳ γνώμην ἐποιεῖτο λῆειν τὸ ζεῦγμα
ταῖς ναυσὶν ἐπιπλεύσαντας εἰς Ἑλλήσποντον „Ὅπως“ ἔφη „τὴν
Ἀσίαν ἐν τῇ Εὐρώπῃ λάβωμεν.“ Ἀσχεραίνοντος δὲ τοῦ Ἀρι- 3
στείδου καὶ λέγοντος ὅτι „Νῦν μὲν τροφῶντι τῷ βαρβάρῳ πεπο-
λεμήκαμεν, ἐν δὲ κατακλείσωμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ καταστήσωμεν
εἰς ἀνάγκην ὑπὸ δέους ἀνδρα τηλικούτων δυνάμεων κύριον, οὐκέτι
καθήμενος ὑπὸ σκιάδι χρυσῇ θεάσεται τὴν μάχην ἐφ' ἡσυχίας,
ἀλλὰ πάντα τολμῶν καὶ πᾶσιν αὐτὸς παρὼν διὰ τὸν κίνδυνον
ἐπανορθώσεται τὰ παρεμμένα καὶ βουλεύσεται βέλτιον ὑπὲρ τῶν
ἄλλων· οὐ τὴν οὖσαν οἶν“ ἔφη „δεῖ γέφυραν, ὃ Θεμιστοκλῆς, ἡμᾶς
ἀναιρεῖν, ἀλλ' ἑτέραν, εἴπερ οἶόν τε, προσκατασκευάσαντας ἐμβαλεῖν
διὰ τάχους τὸν ἀνθρωπῶν ἐκ τῆς Εὐρώπης.“ „Οὐκοῦν“ εἶπεν ὁ
Θεμιστοκλῆς „εἰ δοκεῖ ταῦτα συμφέρειν, ὥρα σκοπεῖν καὶ μηχαν-
ᾶσθαι πάντας ἡμᾶς, ὅπως ἀπαλλαγῆσεται τὴν ταχίστην ἐκ τῆς
Ἑλλάδος.“ Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔδοξεν, ἐπεμπέ τινα τῶν βασιλικῶν 4
εἰνούχων ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις ἀνευρῶν, Ἀρνάκην ὀνόματι, φράζειν
βασιλεῖ κελεύσας, ὅτι τοῖς μὲν Ἑλλήσι δέδοκται τῷ ναυτικῷ
κεκρατηκότας ἀναπλεῖν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ἐπὶ τὸ ζεῦγμα καὶ
λῆειν τὴν γέφυραν, Θεμιστοκλῆς δὲ κηδόμενος βασιλέως παραινεῖ
σπεύδειν ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ <θάλατταν> καὶ περαιουῖσθαι, μέχρις
αὐτὸς ἐμποιεῖ τινας διατριβὰς τοῖς συμμάχοις καὶ μελλήσεις πρὸς 5
τὴν δίωξιν. Ταῦθ' ὁ βαρβάρος ἀκούσας καὶ γενόμενος περιφοβὸς
διὰ τάχους ἐποιεῖτο τὴν ἀναχώρησιν. Καὶ πείραν ἡ Θεμιστο-
κλέους καὶ Ἀριστείδου φρόνησις ἐν Μαρδονίῳ παρέσχεν, εἴγε πολλο-
στημορῶν τῆς Ξέρξου δυνάμεως διαγωνισάμενοι Πλαταιάσιν εἰς
τὸν περὶ τῶν ἄλλων κίνδυνον κατέστησαν.

Πόλεον μὲν οὖν τὴν Αἰγινήτων ἀριστεύσαι φησὶν Ἡρόδοτος, 17
Θεμιστοκλεῖ δὲ, καίπερ ἄκοντες ὑπὸ φθόγου, τὸ πρωτεῖον ἀπέδοσαν

ἄπαντες. Ἐπεὶ γὰρ ἀναχωρήσαντες εἰς τὸν Ἰσθμὸν ἀπὸ τοῦ
 βομοῦ τὴν ψῆφον ἔφερον οἱ στρατηγοί, πρῶτον μὲν ἕκαστος ἐπι-
 τὸν ἀπέφαινε ἀρετῇ, δεύτερον δὲ μεθ' ἑαυτὸν Θεμιστοκλέα.
 2 Λακεδαιμόνιοι δ' εἰς τὴν Σπάρτην αὐτὸν καταγαγόντες Ἐδρυβιάδῃ
 μὲν ἀνδρίας, ἐκείνῳ δὲ σοφίας ἀριστεῖον ἔδωσαν θαλλοῦ στέφανον,
 καὶ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἀρμάτων τὸ πρωτεῖον ἔδωκον αὐτῷ καὶ
 τριακοσίους τῶν νέων πομπῶς ἔχει τῶν ὄρων συνεξέπεμψαν.
 3 Λέγεται δ' Ὀλυμπίων τῶν ἐφεξῆς ἀγομένων καὶ παρελθόντος εἰς
 τὸ στάδιον τοῦ Θεμιστοκλέους, ἀμελήσαντας τῶν ἀγωνιστῶν τοὺς
 παρόντας ἄλλῃ τὴν ἡμέραν ἐκείνον θεᾶσθαι καὶ τοῖς ξένοις ἐπι-
 δεκτικῶς ἅμα θαυμάζοντας καὶ κροτούντας, ὥστε καὶ αὐτὸν ἡσθέντα
 πρὸς τοὺς φίλους ὁμολογῆσαι τὸν καρπὸν ἀπέχειν τῶν ὑπὲρ τῆς
 Ἑλλάδος αὐτῷ ποιηθέντων.

18 Καὶ γὰρ ἦν τῇ φύσει φιλοτιμύτατος, εἰ δεῖ τεκμαίρεσθαι
 διὰ τῶν ἀπομνημονευμένων. Αἰρεθεὶς γὰρ νάναρχος ὑπὸ τῆς
 πόλεως οὐδὲν οὔτε τῶν ἰδίων οὔτε τῶν κοινῶν κατὰ μέρος ἐχη-
 μάτιζεν, ἀλλ' ἐπανεβάλλετο τὸ προσπίπτον εἰς τὴν ἡμέραν ἐκείνην,
 καθ' ἣν ἐκλείει ἔμελλεν, ἵν' ὁμοῦ πολλὰ πράττων πράγματα καὶ
 παντοδαποῖς ἀνθρώποις ὁμιλῶν μέγας εἶναι δοκῇ καὶ πλείστον
 2 δύνασθαι. Τῶν δὲ νεκρῶν τοὺς ἐκπεσόντας ἐπισκοπῶν παρὰ τὴν
 θάλατταν, ὡς εἶδε περιχειμένους ψέλια χρυσᾶ καὶ στροπετοὺς, αὐ-
 τὸς μὲν παρήλαθε, τῷ δ' ἐπομένῳ φίλῳ δεῖξας εἶπεν· „Ἄνευθ' ἄν
 3 σαυτῷ· σὺ γὰρ οὐκ εἶ Θεμιστοκλῆς.“ Πρὸς δὲ τίνα τῶν καλῶν
 γεγονότων, Ἀντιράτην, ὑπερηφάνως αὐτῷ κεραιμένον πρότερον,
 ὕστερον δὲ θεραπεύοντα διὰ τὴν δόξαν „Ὁ μειράμιον“ εἶπεν „ὄψε
 4 μὲν, ἀμφότεροι δ' ὁμοῦ νοῦν ἐσχίσαμεν.“ Ἐλεγε δὲ τοὺς Ἀθη-
 ναίους οὐ τιμᾶν αὐτὸν οὐδὲ θαυμάζειν, ἀλλ' ὥσπερ πλατάνῳ χει-
 μαζόμενος μὲν ἐμποτρέχει κινδυνεύοντας, εὐδίας δὲ περὶ αὐτοὺς
 5 γενομένης τίλλειν καὶ κολοῦειν. Τοῦ δὲ Σεριφίου πρὸς αὐτὸν εἰ-
 πόντος, ὡς οὐ δι' αὐτὸν ἔσχηκε δόξαν, ἀλλὰ διὰ τὴν πόλιν·
 „Ἀληθῆ λέγεις“ εἶπεν „ἀλλ' οὐτ' ἂν ἐγὼ Σεριφίος ὦν ἐγενόμην
 6 ἐνδοξος, οὔτε σὺ Ἀθηναῖος.“ Ἐτέρου δὲ τινος τῶν στρατηγῶν, ὡς
 ἔδοξε τι χρήσιμον διασπερᾶσθαι τῇ πόλει, θεασάνομενον πρὸς τὸν
 Θεμιστοκλέα καὶ τὰς ἑαυτοῦ ταῖς ἐκείνου πράξεις ἀντιπαραβάλ-
 λοντος, ἔφη τῇ ἑορτῇ τὴν ἕστεραιαν ἐρίσαι λέγουσαν, ὡς ἐκείνη
 μὲν ἀσχολιῶν τε μεστὴ καὶ κοπάδης ἐστίν, ἐν αὐτῇ δὲ πάντες
 ἀπολαύουσι τῶν παρεσκευασμένων σχολάζοντες· τὴν δ' ἑορτὴν πρὸς

ταῦτ' εἰπεῖν· „Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλ' ἐμοῦ μὴ γενομένης σὺ οὐκ ἂν
 ἦσθα.“ „καμὸς τοίνυν“ ἔφη „τότε μὴ γενομένου, ποῦ ἂν ἦτε νῦν
 ἡμεῖς;“ Τὸν δὲ εἰδὼν ἐντροφῶντα τῇ μητρὶ καὶ δι' ἐκείνην αὐτῷ
 σκόπτων ἔλεγε πλείστον τῶν Ἑλλήνων δύνασθαι· τοῖς μὲν γὰρ
 Ἑλλῆσιν ἐπιτάττειν Ἀθηναίους, Ἀθηναίους δ' αὐτὸν, αὐτῷ δὲ τὴν
 ἐκείνου μητέρα, τῇ μητρὶ δ' ἐκείνον. Ἴδιος δὲ τις ἐν πᾶσι βουλό-
 8 μενος εἶναι χωρὶον μὲν πιπράσκων ἐκέλευε κηρύττειν, ὅτι καὶ
 γείτονα χρηστὸν ἔχει. Τῶν δὲ μνωμένων αὐτοῦ τὴν θυγατέρα τὸν
 ἐπιεικῆ τοῦ πλουσίου προκορίνας ἔφη ζητεῖν ἄνδρα χρημάτων δεό-
 μενον μᾶλλον ἢ χρήματα ἀνδρός. Ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀποφθέγμασι
 τοιοῦτός τις ἦν.

Γενόμενος δ' ἀπὸ τῶν πράξεων ἐκείνων εὐθὺς ἐτεχειρεῖ τὴν 19
 πόλιν ἀνοικοδομεῖν καὶ τειχιζεῖν, ὡς μὲν ἱστορεῖ Θεόπομπτος, χρη-
 μασι πείσας μὴ ἐναντιωθῆναι τοὺς ἐφόρους, ὡς δ' οἱ πλείστοι,
 παρακρουσάμενος. Ἦκε μὲν γὰρ εἰς Σπάρτην ὄνομα πρεσβείας
 ἐπιγραφάμενος· ἐγκαλοῦντων δὲ τῶν Σπαρτιατῶν, ὅτι τειχιζοῦσι
 τὸ ἄστυ, καὶ Πολυάρχου κατηγοροῦντος ἐπίτηδες ἐξ Αἰγίνης ἀπο-
 σταλέντος, ἠρνεῖτο καὶ πέμπειν ἐκέλευεν εἰς Ἀθήνας τοὺς κατο-
 ψομένους, ἅμα μὲν ἐμβάλλον τῷ τειχισμῷ χρόνον ἐκ τῆς διατρι-
 βῆς, ἅμα δὲ βουλόμενος ἀντ' αὐτοῦ τοὺς πεμτομένους ὑπάσχειν
 τοῖς Ἀθηναίοις. Ὁ καὶ συνέβη· γρόντες γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι
 τὸ ἀληθές οὐκ ἠδίκησαν αὐτὸν, ἀλλ' ἀδύλως χαλεπαίνοντες ἀπέ-
 πηψαν.

Ἐν δὲ τούτῳ τὸν Πειραιᾶ κατεσκευάζει, τὴν τῶν λιμένων 3
 εὐφύλιαν κατανοήσας καὶ τὴν πόλιν ἄλλοι ἀρμονιότομος πρὸς τὴν
 θάλατταν, καὶ τρόπον τινα τοῖς παλαιοῖς βασιλεῦσι τῶν Ἀθηναίων
 ἀντιπολιτευόμενος. Ἐκείνοι μὲν γὰρ, ὡς λέγεται, πραγματευόμενοι 4
 τοὺς πολίτας ἀποσπᾶσαι τῆς θαλάττης καὶ συνεθίσαι ζῆν μὴ
 πλείοντας, ἀλλὰ τὴν χώραν φτείνοντας, τὸν περὶ τῆς Ἀθηνᾶς
 διέδοσαν λόγον, ὡς ἐρίσασθα περὶ τῆς χώρας τὸν Ποσειδά δεῖξασθα
 τὴν μορῆν τοῖς δικασταῖς ἐνίκησε. Θεμιστοκλῆς δ' οὐχ, ὥσπερ 5
 Ἀριστοφάνης ὁ κωμικός φησι, τῇ πόλει τὸν Πειραιᾶ προσ-
 ἔμαξεν, ἀλλὰ τὴν πόλιν ἐξήψε τοῦ Πειραιῶς καὶ τὴν γῆν τῆς
 θαλάττης· ὅθεν καὶ τὸν δῆμον ἠξήσε κατὰ τῶν ἀρίστων καὶ θρά- 6
 σους ἐπέπλησεν, εἰς ναύτας καὶ κλευστάς καὶ κυβερνήτας τῆς
 δυνάμεως ἀφικομένης. Αἰὶ καὶ τὸ βῆμα τὸ ἐν Πηκί πεποιτημένον 7
 ὥστ' ἀποβλέπειν πρὸς τὴν θάλασσαν ὕστερον οἱ τριακόντα πρὸς
 2*

τὴν χώραν ἀπέστρεψαν, οἰόμενοι τὴν μὲν κατὰ θάλατταν ἀρχὴν γενέσθαι εἶναι δημοκρατίας, ὀλιγαρχία δ' ἦτον δυσχεραίνειν τοὺς γεωργοὺς.

20 Θεμιστοκλῆς δὲ καὶ μεῖζόν τι περὶ τῆς ναυτικῆς διανοήθη δοῦναι. Ἐπεὶ γὰρ ὁ τῶν Ἑλλήνων στόλος ἀπεπληρωμένος Ξέρξου κατήρην εἰς Παγασὰς καὶ διεχείμαζε, δημογῶν ἐν τοῖς Ἀθηναίοις ἔφη τὰ πράξις ἔχειν ὠφέλιμον μὲν αὐτοῖς καὶ σωτήριο, ἀπόρητον δὲ πρὸς τοὺς πολλοὺς. Τῶν δ' Ἀθηναίων Ἀριστείδης φράσαι μόνῃ κελευόντων, κἄν ἐκεῖνος δοκιμάσῃ περαίνειν, ὁ μὲν Θεμιστοκλῆς ἔφρασε τῷ Ἀριστείδῃ, τὸ νεώριον ἐμπρῆσαι διανοεῖσθαι τῶν Ἑλλήνων· ὁ δ' Ἀριστείδης εἰς τὸν δῆμον προελθὼν ἔφη τῆς πράξεως, ἣν διανοεῖται πράττειν ὁ Θεμιστοκλῆς, μηδεμίαν εἶναι μῆτε λυσιτελεστέραν μῆτ' ἀδικιωτέραν. Οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι διὰ ταῦτα πείσασθαι τῷ Θεμιστοκλεῖ προσέταξαν.

4 Ἐν δὲ τοῖς Ἀμφικτυονικοῖς συνεδρίοις τῶν Λακεδαιμονίων εἰσφρονημένοι, ὅπως ἀπέργονται τῆς Ἀμφικτυονίας αἱ μὴ συμμαχήσασαι κατὰ τοῦ Μήδου πόλεις, φοβηθεῖς, μὴ Θεταλοὺς καὶ Ἀργεῖους, ἔτι δὲ Θηβαίους ἐκβαλόντες τῶν συνεδρίων πατελιῶς ἐπικρατήσωσι τῶν πόλεων καὶ γένηται τὸ δοκοῦν ἐκείνοις, συνέπει ταῖς πόλεσι καὶ μετέθηκε τὰς γνώμας τῶν τετραγῶρων, διδάξας, ὡς τριάκοντα καὶ μία μόναι πόλεις εἰσὶν αἱ μετασχεῖσθαι τοῦ πολέμου, καὶ τούτων αἱ πλείους παντάπασι μικραὶ· δεινὸν οὖν, εἰ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἐκσπύονθον γενομένης ἐπὶ ταῖς μεγίσταις ὄνσιν ἢ 5 τρισὶ πόλεσιν ἔσται τὸ συνέδριον. Ἐκ τούτου μὲν οὖν μάλιστα τοῖς Λακεδαιμονίοις προσέειπεν· διὸ καὶ τὸν Κίμωνα προῆγον ταῖς τιμαῖς, ἀντίπαλον ἐν τῇ πολιτείᾳ τῷ Θεμιστοκλεῖ καθιστάντες.

21 Ἦν δὲ καὶ τοῖς συμμάχοις ἐκαχθῆς περιπλέων τε τὰς νήσους καὶ χειματιζόμενος ἀπ' αὐτῶν· οἷα καὶ πρὸς Ἀνδρίους ἀργύριον αἰτοῦντά φησιν αὐτὸν Ἡρόδοτος εἰπεῖν τε καὶ ἀκοῦσαι. Αἰὶο γὰρ ἦκειν ἔφη θεοὺς κομίζων, Πειθῶν καὶ Βίαν· οἱ δ' ἔφρασαν εἶναι καὶ παρ' αὐτοῖς θεοὺς μεγάλους δύο, Πειθῶν καὶ Ἀπορίαν, ἃς ἂν κολέσθαι δοῦναι χεῖματα ἐκείνῃ.

2 Τιμοκρέων δ' ὁ Ῥόδιος μελοποιὸς ἐν ἔσρατι καθάπτεται πικρότερον τοῦ Θεμιστοκλέους, ὡς ἄλλους μὲν ἐπὶ χεῖμασι φηγάδας διαπραξαμένον καταλελεῖν, αὐτὸν δὲ ξένον ὄντα καὶ φίλον προεμένον 3 δι' ἀργύριον. Λέγει δ' οὕτως·

Ἄλλ' εἰ τὴν γὰρ Πανσάνιαν ἢ καὶ τὴν γὰρ Ξάνθιππον αἰεῖς ἢ τὴν γὰρ Λευτιχίδα, ἐγὼν Ἀριστείδαν ἐπαινέω, ἄνδρ' ἱερὰν ἀπ' Ἀθανῶν

23 δὲ ἦλθ', ἔνα λῆστον· ἐπὶ Θεμιστοκλέα δὲ ἔχθαρε Λατῶ, ψεύστην, ἄδικον, προδόταν, δὲ Τιμοκρέοντα ξεῖνον ὄντα ἀργυροῖσι κωβαλικοῖσι πεισθεῖς οὐ κατὰ γενεὴν πατρίδ' Ἰαλυσόνδε· λαβὼν δὲ τρί' ἀργυρίον τάλαντ' ἔβα πλείων εἰς ὕλεθρον, τοὺς μὲν κατὰγον ἀδίκως, τοὺς δ' ἐκδιώκων, τοὺς δὲ καίνων, ἀργυρίον δ' ἐπόπλεος, Ἰσθμοῖ δὲ πανδοκεὺς γελοῖος ἠνυχρὰ κρεὰ παρέχων· τοῖ δ' ἦσθιον κηῖχοντο μὴ ὄραν Θεμιστοκλέος γενέσθαι.

Πολλὸ δ' ἀσελεγοτέρεα καὶ ἀναπειπταμένη μᾶλλον εἰς τὸν Θεμιστοκλέα βλασφημία χεῖται μετὰ τὴν φυγὴν αὐτοῦ καὶ τὴν καταδίκριν ὁ Τιμοκρέων ἔσρα ποιήσας, ὃ ἔστιν ἀρχή·

Μοῦσα τοῦδε τοῦ μέλους κλέος ἀν' Ἑλλανας τίθει, ὡς ἔοικός καὶ δίκαιον.

Λέγεται δ' ὁ Τιμοκρέων ἐπὶ μηδισμῷ φυγεῖν συγκαταψηφισαμένον τοῦ Θεμιστοκλέους. Ὡς οὖν ὁ Θεμιστοκλῆς αἰτίαν ἔσχε μηδίειν, ταῦτ' ἐποίησεν εἰς αὐτόν·

Ὅσα ἄρα Τιμοκρέων μόνος Μήδοισιν ὀρχιατῶμαι, Ἄλλ' ἐντὶ ἄλλοι δὲ πονηροί· οὐκ ἐγὼ μόνον κόλουρις· Ἐντὶ κ' ἄλλαι ἀλώπειρες.

Ἦδη δὲ καὶ τῶν πολιτῶν διὰ τὸ φθονεῖν ἰδέως τὰς δια-22 βολὰς προσιεμένων ἠγαρχάζετο λυπηρὸς εἶναι τῶν αὐτοῦ πράξεων πολλάκις ἐν τῇ δημοῖ μνημονεύων καὶ πρὸς τοὺς δυσχεραίνοντας „Τί κοπιᾶτε“ εἰπεῖν „ἐπὶ τῶν αὐτῶν πολλάκις εὐπάσχοντες;“ 23 Ἦνισσε δὲ τοὺς πολλοὺς καὶ τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰσάμενος, ἦν Ἀριστοβοῤῥην μὲν προσηγέρευσε, ὡς ἄριστα τῇ πόλει καὶ τοῖς Ἑλλήσι βουλευσάμενος, πλησίον δὲ τῆς οἰκίας κατεσκευάσεν ἐν Μελίτῃ τὸ ἱερὸν, ὃ νῦν τὰ σῶματα τῶν θανατομένων οἱ δήμιοι προβάλλουσι καὶ τὰ ἱμάτια καὶ τοὺς βρόχους τῶν ἀπαγομένων καὶ καθαιρεθέντων ἐκφέρουσι. Ἐλεῖτο δὲ καὶ τοῦ Θεμιστοκλέους εἰκότιον ἐν τῷ ναῦ τῆς Ἀριστοβοῤῥης ἔτι κατ' ἡμᾶς· καὶ

φαίνεται τις οὐ τὴν ψυχὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ὄψιν ἡρωϊκῶς γενόμενος.

Τὸν μὲν οὖν ἔξοστρακισμὸν ἐποιήσαντο κατ' αὐτοῦ κολούοντες τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν ὑπεροχὴν, ὥσπερ εἰώθεσαν ἐπὶ πάντων, οὓς ἦσαν τῇ δυνάμει βαρεῖς καὶ πρὸς ἰσότητά δημοκρατικῆν ἀσυμμέτρους εἶναι. Κόλασις γὰρ οὐκ ἦν ὁ ἔξοστρακισμὸς, ἀλλὰ παραμεθρία φθόνου καὶ κομφισμὸς ἡδομένου τῷ ταπεινοῦ τοὺς ὑπερέχοντας καὶ τὴν δυσμένειαν εἰς ταύτην τὴν ἀτιμίαν ἀποπέμποντος.

23 Ἐκπεσόντος δὲ τῆς πόλεως αὐτοῦ καὶ διατρίβοντος ἐν Ἀργεῖ τὰ περὶ Πανσανίαν συμπέσοντα κατ' ἐκείνου παρέσχε τοῖς ἐχθροῖς ἀφορμὰς. Ὁ δὲ γραψάμενος αὐτὸν προδοσίας Λαωβότης ἦν ὁ Ἀλκμέωνος Ἀργυλῆθεν, ἕνα συνεπαιτιωμένων τῶν Σπαρτιατῶν.

2 Ὁ γὰρ Πανσανίας πρῶτον ἐκεῖνα δὴ τὰ περὶ τὴν προδοσίαν πρότερον μὲν ἀπεκρίπτετο τὸν Θεμιστοκλέα, καίπερ ὄντα φίλον· ὡς δ' εἶδεν ἐλλειπτικῶτα τῆς πολιτείας καὶ φέροντα χαλεπῶς ἐθάροσεν ἐπὶ τὴν κοινωνίαν τῶν πραττομένων παρακαλεῖν, γράμματα τοῦ βασιλέως ἐπιδεικνύμενος αὐτῷ καὶ παροξύνων ἐπὶ τοῖς

3 Ἕλλησιν ὡς πονηροὺς καὶ ἀχαρίστον. Ὁ δὲ τὴν μὲν δέξασθαι ἀπειρήσατο τοῦ Πανσανίου καὶ τὴν κοινωνίαν ὄλωσεν ἀπειλάτο, πρὸς οὐδένα δὲ τοὺς λόγους ἐξήγγειλεν οὐδὲ κατεμήνησε τὴν πράξιν, εἴτε παύσασθαι προσδοκῶν αὐτόν, εἴτ' ἄλλως καταφανῆ γενήσεσθαι σὺν οὐδενὶ λογισμῷ πραγμάτων ἀτόπων καὶ παραβόλων ὑπερβύμενον.

4 Ὅτι δὲ τὸ Πανσανίου θανατωθέντος ἐπιστολαὶ τινες ἀνεκρῆνται καὶ γράμματα περὶ τούτων εἰς ἑποψίαν ἐπέβαλον τὸν Θεμιστοκλέα· καὶ κατεβόων μὲν αὐτοῦ Λακεδαιμόνιοι, κατηγοροῦν δ' οἱ φθονοδῆτες τῶν πολιτῶν, οὐ παρόντος, ἀλλὰ διὰ γραμμάτων ἀπολογουμένοι· μάλιστα ταῖς προτέροις κατηγορίαις· διαβαλλόμενος γὰρ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν πρὸς τοὺς πολίτας, ὡς ἄρχειν μὲν αἰζητῶν, ἀρχεσθαι δὲ μὴ περηνῶς μηδὲ βουλόμενος, οὐκ ἂν ποτε βαρβάροις αὐτὸν οὐδὲ πολεμίοις ἀποδοῦσθαι μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

5 Ὅτ' μὴν ἀλλὰ συμπεισθεῖς ὑπὸ τῶν κατηγορούντων ὁ δῆμος ἐπέμψεν ἄνδρας, οἷς εἴρητο συλλαμβάνειν καὶ ἀνάγειν αὐτὸν κριθησόμενον ἐν τοῖς Ἕλλησιν.

24 Προαισθόμενος δ' ἐκεῖνος εἰς Κέρκυραν διεπέρασεν, οὗσης αὐτῷ πρὸς τὴν πόλιν ἐπερρωσίας. Γενόμενος γὰρ αὐτῶν κριτῆς πρὸς Κορινθίους ἐχόντων διαφοράν, ἔλυσεν τὴν ἐχθρὰν εἰκοσι τά-

λанта κρίνας τοὺς Κορινθίους καταβαλεῖν καὶ Λευκάδα κοινῇ νέμειν ἀμφοτέρων ἕποικον.

Ἐκεῖθεν δ' εἰς Ἥπειρον ἔφυγε· καὶ διωκόμενος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων ἔρριπεν αὐτὸν εἰς ἐλπίδας χαλεπὰς καὶ ἀπόρους καταφυγῶν πρὸς Ἀθήνην, ὅς βασιλεὺς μὲν ἦν Μολοτιῶν, δεηθεῖς δὲ τι τῶν Ἀθηναίων καὶ προσηλαμισθεῖς ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους, δι' ἡμαίεν ἐν τῇ πολιτείᾳ, δι' ὀργῆς εἶχεν αὐτὸν αἰεὶ καὶ δῆλος ἦν, εἰ λάβοι, τιμωρησόμενος. Ἐν δὲ τῇ τότε τύχῃ μᾶλλον ὁ Θεμιστοκλῆς φοβηθεῖς συγγενῆ καὶ πρόσφατον φθόνον ὀργῆς παλαιᾶς καὶ βασιλικῆς, ταύτην φέρον ὑπέδραμεν ἑαυτὸν, ἐκέτης τοῦ Ἀδμήτου καταστάς ἰδίῳ τινα καὶ παρηλακτικὸν τρόπον. Ἔχων γὰρ αὐτοῦ τὸν υἱὸν ὄντα παῖδα πρὸς τὴν ἐστίαν προσέπεισε, ταύτην μεγίστην καὶ μόνην σχεδὸν ἀναντίρρητον ἡγουμένων ἰεσίων τῶν Μολοσσῶν. Ἔνοι μὲν οὖν Φθίαν τὴν γυναῖκα τοῦ βασιλέως λέγουσιν ἐποδέσθαι τῷ Θεμιστοκλεῖ τὸ ἰκέτευμα τοῦτο καὶ τὸν υἱὸν ἐπὶ τὴν ἐστίαν καθίσει μετ' αὐτοῦ· τινὲς δ' αὐτὸν τὸν Ἀδμήτου, ὡς ἀφουσίωσται πρὸς τοὺς διώκοντας τὴν ἀνάγκην, δι' ἣν οὐκ ἐκδίδωσι τὸν ἄνδρα, διαθεῖναι καὶ συντραγηθῆσαι τὴν ἰεσίαν.

Ἐκεῖ δ' αὐτῷ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας ἐκλέψας ἐκ τῶν Ἀθηναίων Ἐπιράτης ὁ Ἀγαρνεὺς ἀπέστειλεν· ὃν ἐπὶ τούτῳ Κίμων ἴσπερον κρίνας ἐθανάτωσεν, ὡς ἱστορεῖ Σησίμβροτος. Εἴτ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἐπιλαθόμενος τούτων ἢ τὸν Θεμιστοκλέα ποιῶν ἐπιλαθόμενον πλεῖσαι φησὶ εἰς Σικελίαν καὶ παρ' Ἰέρωνος αἰτεῖν τοῦ τυράννου τὴν θυγατέρα πρὸς γάμον, ἐπιστροφόμενον αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας ἐπηκόους ποιῆσαι· ἀποστριψαμένον δὲ τοῦ Ἰέρωνος, οὐτως εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπάραι.

Ταῦτα δ' οὐκ εἰκὸς ἐστὶν οὕτω γενέσθαι. Θεόφραστος γὰρ ἐν τοῖς Περί βασιλείας ἱστορεῖ τὸν Θεμιστοκλέα πέμψαντος εἰς Ὀλυμπίαν Ἰέρωνος ἵππους ἀγωνιστὰς καὶ σκηνὴν τινα κατασκευασμένην πολυτελῶς στήσαντος, εἰπεῖν ἐν τοῖς Ἕλλησι λόγον, ὡς χρητὴ τὴν ὀργὴν διαρπάσαι τοῦ τυράννου καὶ κωλύσαι τοὺς ἵππους ἀγωνίσασθαι. Θουκυδίδης δὲ φησὶ καὶ πλεῖσαι αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἑτέραν καταβάνα θάλασσαν ἀπὸ Πύδνης, οὐδενὸς εἰδότητος ὅστις εἶη τῶν πλεόντων, μέχρι οὗ πνεύματι τῆς δολιάδος εἰς Νάξον καταφερομένης ἐπ' Ἀθηναίων πολιορκουμένην τότε φοβηθεῖς ἀναδείξειεν ἑαυτὸν τῷ τε ναυκλήρῳ καὶ τῷ κυβερνήτῃ, καὶ τὰ μὲν δεόμενος, τὰ δ' ἀπειλῶν καὶ λέγων, ὅτι κατηγορήσοι καὶ καταφείσοιτο πρὸς

τοὺς Ἀθηναίους, ὡς οὐκ ἀγροῦντες, ἀλλὰ χρήμασι πεισθέντες ἐξ ἀρχῆς, ἀναλάβοιεν αὐτὸν, οὕτως ἀναγκάσειε παραπλεῖσαι καὶ λαβέσθαι τῆς Ἀσίας. Τῶν δὲ χρημάτων αὐτῇ πολλὰ μὲν ἐπεκπλαπέντα διὰ τῶν φίλων εἰς Ἀσίαν ἔπει· τῶν δὲ φανερῶν γενομένων καὶ συναχθέντων εἰς τὸ δημόσιον Θεόπομπος μὲν ἑκατὸν τάλαντα, Θεόφραστος δὲ ὀγδοήκοντά φησι γενέσθαι τὸ πλῆθος, οὐδὲ τριῶν ἄξια τάλαντων κεκτημένον τοῦ Θεμιστοκλέους πρὶν ἵπτεσθαι τῆς πολιτείας.

26 Ἐπεὶ δὲ κατέπλευσεν εἰς Κόμην καὶ πολλοὺς ἦσθετο τῶν ἐπὶ Θαλάττῃ παραφυλάττοντας αὐτὸν λαβεῖν, μάλιστα δὲ τοὺς περὶ Ἐργυτέλη καὶ Πυθόδωρον (ἦν γὰρ ἡ θῆρα λυσitelῆς τοῖς γε τὸ κερδαίνειν ἀπὸ παντὸς ἀγαπῶσι, διακοσίων ἐπικετηρηγμένων αὐτῷ τάλαντων ὑπὸ τοῦ βασιλέως), ἔφηνεν εἰς Αἰγᾶς, Αἰολικὸν πολιματίον, ὑπὸ πάντων ἀγροῦμενος πλὴν τοῦ Ξένου Νικογένους, ὃς Αἰολίων πλείστην οὐσίαν ἐκέκτητο καὶ τοῖς ἔνω δυνατοῖς γνώριμος ἐπῆρχε. Παρὰ τοῦτον κρηπτόμενος ἡμέρας ὀλίγας διέτριψεν· εἶτα μετὰ τὸ δεῖπνον ἐκ θυσίας τινὸς Ὀλβιος ὁ τῶν τέκνων τοῦ Νικογένους παιδαγωγὸς ἔκφρων γινόμενος καὶ θεοφόρητος ἀνεφώνησεν ἐν μέτρῳ ταυτί

Νυκτὶ φωνήν, νυκτὶ βουλήν, νυκτὶ τὴν νίκην δίδου.

3 Καὶ μετὰ ταῦτα κατακοιμηθεὶς ὁ Θεμιστοκλῆς ὄναρ ἔδοξεν ἰδεῖν δράκοντα κατὰ τῆς γαστρὸς αὐτοῦ περιελιττόμενον καὶ προσανέροντα τῷ τραχήλῳ· γινόμενον δ' αἰετὸν, ὡς ἦν αὐτὸ τοῦ προσώπου, περιβαλόντα τὰς πτέρυγας ἔξωθεν καὶ κομίζειν πολλὴν ὁδόν, εἶτα χρυσοῦ τινος κρηναίου φανέντος, ἐπὶ ταύτῃ στήσαι βεβαίως αὐτὸν ἀμυγῶν δαίματος καὶ ταραχῆς ἀπαλλαγέντα. Πέμπεται δ' οὖν ὑπὸ τοῦ Νικογένους μηχανησαμένου τι τοιούτου. Τοῦ βαρβαρικοῦ γένους τὸ πολὺ καὶ μάλιστα τὸ Περσικὸν εἰς ζηλοτυλίαν τὴν περὶ τὰς γυναῖκας ἄγχιον φύσει καὶ χαλεπὸν ἐστίν. Οὐ γὰρ μόνον τὰς γαμετάς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀγγυρωθήτους καὶ παλλακενομένας ἰσχυρῶς παραφυλάττονται, ὡς ὑπὸ μηδενὸς ὄρασθαι τῶν ἐκτός, ἀλλ' οἴκοι μὲν διαίτῳσθαι κατακεκλειμένας, ἐν δὲ ταῖς ὁδοιπορίαις ἐπὶ σκηρᾶς κίβλη περιπεφραγμένας ἐπὶ τῶν ἀρμαμαζῶν ὀχεῖσθαι. 4 Τοιαύτης τῷ Θεμιστοκλεῖ κατασκευασθείσης ἀπήνης καταδὲς ἐκομίζετο, τῶν περὶ αὐτὸν αἰε τοῖς ἐντυγχάνουσι καὶ πυνθανομένοις λεγόντων, ὅτι γίνονται Ἑλληνικὸν ἄγονται ἀπ' Ἰωνίας πρὸς τινὰ τῶν ἐπὶ θύρας βασιλέως.

Θουκυδίδης μὲν οὖν καὶ Χάρων ὁ Λαμψακηνὸς ἱστοροῦσι 27 τεθνηκότος Ξέρξου πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τῷ Θεμιστοκλεῖ γενέσθαι τὴν ἐντευξίν· Ἐφορος δὲ καὶ Αἰώνων καὶ Κλείταρχος καὶ Ἡρακλείδης, ἔτι δ' ἄλλοι πλείονες, πρὸς αὐτὸν ἀρτίεσθαι τὸν Ξέρξην. Τοῖς δὲ χρονικοῖς δοκεῖ μᾶλλον ὁ Θουκυδίδης συμφέρεσθαι, καίπερ οὐδ' αὐτοῖς ἀτρέμα συντεταγμένοις. Ὁ δ' οὖν Θεμιστοκλῆς 2 γινόμενος παρ' αὐτὸ τὸ δεινὸν ἐντυγχάνει πρῶτον Ἀρτάβανον τῷ χιλιάρχῳ λέγων, Ἐλλήν μὲν εἶναι, βούλεσθαι δ' ἐντυχεῖν βασιλεῖ περὶ πραγμάτων μεγάλων καὶ πρὸς ἃ τυγχάνει μάλιστα σπουδάζων ἐκείνος. Ὁ δὲ φησὶν· ὦ Ξένη, νόμοι διαφέρουσι ἀνθρώπων· ἀλλὰ δ' ἄλλοις καλὰ· καλὸν δὲ πᾶσι τὰ οἰκία κοσμεῖν καὶ σώζειν. Ὑμᾶς μὲν οὖν ἐλευθερίαν μάλιστα θαναμάζειν καὶ ἰσότητα λόγος· ἡμῖν δὲ πολλῶν νόμων καὶ καλῶν ὄντων κάλλιστος οὗτός ἐστι, τιμῆν βασιλεία καὶ προσκυνεῖν ὡς εἰκόνα θεοῦ τοῦ τὰ πάντα σώζοντος. Εἰ μὲν οὖν ἐπαινῶν τὰ ἡμέτερα προσκυνήσεις, ἔστι σοὶ καὶ θεάσασθαι βασιλεία καὶ προσκυνεῖν· εἰ δ' ἄλλο τι φρονεῖς, ἀγγέλοις ἑτέροις χρῆσαι πρὸς αὐτόν. Βασιλεῖ γὰρ οὐ πάτριον ἀνδρὸς ἀρτίεσθαι μὴ προσκυνήσαντος. Ταῦτα ὁ Θεμιστοκλῆς ἀκούσας 3 λέγει πρὸς αὐτόν· Ἄλλ' ἔγωγε τὴν βασιλείαν, ὃ Ἀρτάβανε, φήμη καὶ δύναμιν αὐξήσω ἀρτίημαι, καὶ αὐτός τε πείσομαι τοῖς ἡμετέροις νόμοις, ἐπεὶ θεῶ τῷ μεγαλύνοντι Πέρσας οὕτω δοκεῖ, καὶ δι' ἐμὲ πλείονες τῶν τῶν βασιλεῖα προσκυνήσουσιν. Ὅποτε τοῦτο μηδὲν ἐμποδὸν ἔστω τοῖς λόγοις, οὗς βούλομαι πρὸς ἐκεῖνον εἰπεῖν. Ἔτι δ' εἶπεν ὁ Ἀρτάβανος· Ἑλλήνων ἀρτίεσθαι σε φῶμεν; οὐ γὰρ ἰδιώτη τὴν γνώμην δοικας. Καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς· Ἔστι δ' οὐκέτι ἂν· ἔφη· τίθουσι τίς, Ἀρτάβανε, πρότερος βασιλέως. Οὕτω μὲν ὁ Φανίας φησὶν. Ὁ δ' Ἐρατοσθένης ἐν τοῖς Περί 5 πλοῦτων προσιστόρησε, διὰ γυναικὸς Ἐρετριῆς, ἦν ὁ χιλιάρχος εἶχε, τῷ Θεμιστοκλεῖ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐντευξίν γενέσθαι καὶ σίστασιν.

Ἐπεὶ δ' οὖν εἰσῆλθῃ πρὸς βασιλεῖα καὶ προσκυνήσας ἔστη 28 σιωπῇ, πρῶταξάντος τῷ ἑρμηνεῖ τοῦ βασιλέως ἐρωτήσαι, τίς ἐστι, καὶ τοῦ ἑρμηνεῖς ἐρωτήσαντος, εἶπεν· Ἦνω σοὶ, βασιλεῦ, Θεμιστοκλῆς ὁ Ἀθηναῖος ἐγὼ φηγὰς ἐφ' Ἑλλήνων διαχθεῖς, ὃ πολλὰ μὲν ὀφείλουσι Πέρσαι κατὰ, κλείω δὲ ἀγαθὰ κωλύσαντι τὴν διώξιν, ὅτε τῆς Ἑλλάδος ἐν ἀσφαλεῖ γεγεννημένης παρέσχε τὰ οἰκία σώζόμενα χαρίσασθαι τι καὶ ἡμῖν. Ἐμοὶ μὲν οὖν πάντα κρέποντα ταῖς παρούσαις συμφοραῖς ἐστι, καὶ παρεσκευασμένος ἀρτίημαι δέ-

ξασθαι τε χάριν εὐμενῶς διαλλαττομένον καὶ παραιτεῖσθαι μνησι-
κακοῦντος ὀργήν· σὺ δὲ τοὺς ἐμοὺς ἐχθροὺς μάρτυρας θέμενος ὢν
εὐεργέτησα Πέρσας, νῦν ἀπόχρησαι ταῖς ἐμαῖς τύχαις πρὸς ἐπί-
δειξιν ἀρετῆς μᾶλλον ἢ πρὸς ἀποπλήρωσιν ὀργῆς. Σώσεις μὲν γὰρ
2 ἱκέτην σόν, ἀπολεῖς δ' Ἑλλήνων πολέμιον γενόμενον.“ Ταῦτ' εἶ-
πὼν ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπεθείασε τῇ λόγῳ προσδιελθὼν τὴν ὕψιν, ἣν
εἶδεν ἐν Νικογένους, καὶ τὸ μάντευμα τοῦ Ἀσδωναίου Διὸς, ὡς
κελευσθεὶς πρὸς τὸν διωόνυμον τοῦ θεοῦ βαδίζειν συμφρονήσειε
πρὸς ἐκεῖνον ἀναπέμπεσθαι· μέγλους γὰρ ἀμφοτέρους εἶναι τε
3 καὶ λέγεσθαι βασιλέας. Ἀκούσας δ' ὁ Πέρσης, ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν
ἀπεκρίνατο, καίπερ θανατάσας τὸ φρόνημα καὶ τὴν τόλμαν αὐτοῦ·
μακαρίσας δὲ πρὸς τοὺς φίλους ἑαυτόν, ὡς ἐπ' εὐτυχία μεγίστη,
καὶ κατευξάμενος αἰεὶ τοῖς πολεμίοις τοιαύτας φρένας διδοῦναι τὸν
Ἀρειμάνιον, ὅπως ἐλαίνωσι τοὺς ἀρίστους ἐξ ἑαυτῶν, θῦσαι τε
τοῖς θεοῖς λέγεται καὶ πρὸς πόσιν εὐθὺς τραπέσθαι καὶ νύκτωρ
ὑπὸ χαρᾶς διὰ μέσων τῶν ἕπνων ἐκβοῆσαι τρεῖς „Ἐχω Θεμιστοκλέα
τὸν Ἀθηναῖον.“

29 Ἄμα δ' ἡμέρᾳ συγκαλέσας τοὺς φίλους εἰσηγεν αὐτόν, οὐδὲν
ἐλπίζοντα χρηστὸν ἐξ ὧν εἴρα τοὺς ἐπὶ θύραις, εὐθὺς ὡς ἐπύ-
θοντο τοῦτομα παριόντος αὐτοῦ, χαλεπῶς διακειμένους καὶ κακῶς
λέγοντας. Ἔτι δὲ Ῥωξάνης ὁ χιλιάρχος, ὡς κατ' αὐτόν ἦν ὁ Θεμι-
στοκλῆς προσιών, καθημένου βασιλέως καὶ τῶν ἄλλων σιωπῶντων,
ἀτρέμα στενάξας εἶπεν „Ὅφρις Ἑλλήν ὁ ποικίλος, ὁ βασιλέως σε
2 δαίμων δεῦρο ἤγαγεν.“ Οὐ μὴν ἄλλ' εἰς ὕψιν ἐλθόντος αὐτοῦ καὶ
πάλιν προσκινήσαντος, ἀσπασάμενος καὶ προσειπὼν φιλοφρόνως
ὁ βασιλεὺς, ἤδη μὲν ἔφησεν αὐτῷ διακόσια τάλαντα ὀφείλειν·
κομίσαντα γὰρ αὐτόν ἀπολήψεσθαι δικαίως τὸ ἐπικηρυχθὲν τῷ
ἀγαθόντι· πολλῶν δὲ πλείω τούτων ὑπισχεῖτο καὶ παρεθάρρυνε
καὶ λέγειν ἐδίδου περὶ τῶν Ἑλληνικῶν, ἃ βοῦλοιο, παρερησιάζο-
3 μενον. Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς ἀπεκρίνατο, τὸν λόγον εὐκίεσαι τοῦ ἀν-
θρώπου τοῖς ποικίλοις στρώμασιν· ὡς γὰρ ἐκεῖνα καὶ τοῦτον ἐκ-
τεινόμενον μὲν ἐπιδεικνύει τὰ εἶδη, συστελλόμενον δὲ κρύπτειν
4 καὶ διαφθείρειν· ὅθεν αὐτῷ χρόνον δεῖν. Ἐπεὶ δέ, ἡσθέντος τοῦ
βασιλέως τῇ εἰκασίᾳ καὶ λαμβάνειν κελεύσαντος, ἐναντὸν αἰτησά-
μενος καὶ τὴν Περσίδα γλώτταν ἀποχρόντως ἐμαθὼν ἐνετύγχανε
βασιλεῖ δι' αὐτοῦ, τοῖς μὲν ἐκτὸς δόξαν παρέσχε περὶ τῶν Ἑλλη-
νικῶν πραγμάτων διειλέχθαι· πολλῶν δὲ καινοτομουμένων περὶ τὴν

αὐτὴν καὶ τοὺς φίλους ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ,
φθόνον ἔσχε παρὰ τοῖς δυνατοῖς, ὡς καὶ κατ' ἐκείνῳν παρερησία
χρησθαι πρὸς αὐτόν ἀποτετολμηκῶς. Οὐδὲ γὰρ ἦσαν αἱ τιμαὶ 5
ταῖς τῶν ἄλλων εὐκίαι ξένων, ἀλλὰ καὶ κνηγεσιῶν βασιλεῖ μετέσχε
καὶ τῶν οἴκοι διατριβῶν, ὥστε καὶ μητρὶ τῇ βασιλέως εἰς ὕψιν
ἐλθεῖν καὶ γενέσθαι συνήθης, διακοῦσαι δὲ καὶ τῶν μαγικῶν λόγων
τοῦ βασιλέως κελεύσαντος. Ἐπεὶ δὲ Δημάρατος ὁ Σπαρτιάτης 6
αἰτήσασθαι δωρεὰν κελευσθεὶς ἤτήσατο τὴν κίταριν, ὥσπερ οἱ
βασιλεῖς, ἐπαιρόμενος εἰσελάσαι διὰ Σάρδεων, Μιθροπαύστης μὲν
ἀνεψιὸς ὢν βασιλέως εἶπε τοῦ Δημάρατος τῆς τιμᾶς ἀψάμενος·
„Αὐτὴ μὲν ἡ κίταρις οὐκ ἔχει ἐγκέφαλον, ὃν ἐπικαλύψει· σὺ δ'
οὐκ ἔση Ζεὺς, ὃν λάβης κεραυτὸν.“ ἀπωσαμένου δὲ τὸν Δημάρατον
ὀργῇ διὰ τὸ αὐτήμα τοῦ βασιλέως καὶ δοκοῦντος ἀπαραιτήτως ἔχειν
πρὸς αὐτόν, ὁ Θεμιστοκλῆς δεηθεὶς ἔπεισε καὶ διήλλαξε. Λέγεται 7
δὲ καὶ τοὺς ὑστερον βασιλεῖς, ἐφ' ὧν μᾶλλον αἱ Περσικαὶ πράξεις
ταῖς Ἑλληνικαῖς ἀνεκράθησαν, ὁσάκις δεηθεῖεν ἀνδρὸς Ἑλλήνος,
ἐπαγγέλλεσθαι καὶ γράφειν πρὸς ἕκαστον, ὡς μείζων ἔσοιτο παρ'
αὐτῷ Θεμιστοκλέως. Αὐτὸν δὲ τὸν Θεμιστοκλέα φασὶν ἤδη μέγαν 8
ὄντα καὶ θεραπευόμενον ὑπὸ πολλῶν λαμπρῶς ποτε τραπέζης
παρατεθείσης πρὸς τοὺς παῖδας εἰπεῖν· „Ὡ παῖδες, ἀπωλόμεθα
ἂν, εἰ μὴ ἀπωλόμεθα.“ Πόλις δ' αὐτῷ τρεῖς μὲν οἱ πλείστοι 9
δοθῆναι λέγουσιν εἰς ἄρτον καὶ οἶνον καὶ ὕψον, Μαγνησίαν καὶ
Λάμψακον καὶ Μυόντα· δύο δ' ἄλλας προστίθησιν ὁ Κυζικηνὸς
Νεάνθης καὶ Φανίας, Περικώτην καὶ Παλαιόσκην εἰς στρωμνὴν
καὶ ἀμπεχόνην.

Καταβαίνοντι δ' αὐτῷ πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις ἐπὶ θάλατ- 30
ταν Πέρσης ἀνὴρ Ἐπιξῆς ὄνομα, σατραπέων τῆς ἄνω Φρυγίας,
ἐπεβούλευσε, παρεσκευακῶς ἐκπαλαί Πισίδας τινὰς ἀποκτενοῦντας,
δταν ἐν τῇ καλουμένῃ κόμῃ Λεοντοκεφάλῳ γενόμενος καταλυοθῆ-
Τῷ δὲ λέγεται καθεύδοντι μεσημβρίας τὴν μητέρα τῶν θεῶν ὄναρ 2
φανεῖσαν εἰπεῖν· „Ὡ Θεμιστόκλεις, ὑστέρει κεφαλῆς λέοντων, ἵνα
μὴ λέοντι περιπέσης. Ἐγὼ δὲ ἀντὶ τούτου σε αἰτῶ θεράπαιναν
Μνησιπτολέμαν.“ Διαταραχθεὶς οὖν ὁ Θεμιστοκλῆς προσενξάμε-
νος τῇ θεῷ τὴν μὲν λεωφόρον ἀφῆκεν, ἐτέρᾳ δὲ περιελθὼν καὶ
παραλλάξας τὸν τόπον ἐκεῖνον ἤδη νυκτὸς οὔσης κατηγλίσατο.
Τῶν δὲ τὴν σικηνὴν κομιζόντων ἑποζυγίων ἐνὸς εἰς τὸν ποταμὸν 3
ἐμπεσόντος, οἱ τοῦ Θεμιστοκλέους οἰκείται τὰς ἀλκαίας διαβρόχους

γενομένης ἐπιτετάσαντες ἀνέψυχον· οἱ δὲ Πισίδαι τὰ ξίγη λαβόντες ἐν τούτῳ προσεφέροντο, καὶ τὰ ψυχόμενα πρὸς τὴν σελήνην οὐκ ἀκριβῶς ἰδόντες κήθησαν εἶναι τὴν σελήνην τὴν Θεμιστοκλέους κάκεινον ἔνδον εἰρήσειν ἀναπαινόμενον. Ὡς δ' ἔγγις γινόμενοι τὴν αὐλαίαν ἀνίστηλλον, ἐπιτίπτουσιν αὐτοῖς οἱ παραφυλάσσοντες καὶ συλλαμβάνουσι. Διαφυγὸν δὲ τὸν κίνδυνον οὕτω καὶ θανάσιμα τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θεοῦ ναὸν τε κατεσκεύασεν ἐν Μαγνησίᾳ Ἀνδουμῆνης καὶ τὴν θυγατέρα Μηνηπιτολέμαν ἰέρειαν ἀπέδειξεν.

31 Ὡς δ' ἦλθεν εἰς Σάρδεϊς καὶ σχολὴν ἄγων ἐθεάτο τῶν ἱερῶν τὴν κατασκευὴν καὶ τῶν ἀναθημάτων τὸ πλήθος, εἶδε δὲ ἐν Μητρὸς ἱερῷ τὴν καλομένην ἰδροφορον κόρην χαλκῆν, μέγεθος δέτηχην, ἦν αὐτὸς ὅτε τῶν Ἀθήνησιν ἐδάτων ἐπιστάτης ἦν, ἔλων τοὺς ἰφαιρουμένους τὸ ἕδος καὶ παροχετεύοντας, ἀνέδηξεν ἐκ τῆς ξημίας ποιησάμενος· εἴτε δὴ παθὼν τι πρὸς τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ ἀναθηματος, εἴτε βουλόμενος ἐνδείξασθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ὅσην ἔχει τιμὴν καὶ δυνάμει ἐν τοῖς βασιλέως πράγμασι, λόγον τῷ Ἀνδίας σατράπῃ προσήνεγκεν αἰτούμενος ἀποστεῖλαι τὴν κόρην εἰς τὰς Ἀθήνας. Καλεπαίνοντος δὲ τοῦ βαρβάρου καὶ βασιλεῖ γράφειν φήσαντος ἐπιστολῆν, φοβηθεὶς ὁ Θεμιστοκλῆς εἰς τὴν γυναικωνίτιν κατέφυγε καὶ τὰς παλλακίδας αὐτοῦ θεραπεύσας χρήμασι ἐκείνων τε κατεπράνε τῆς ὀργῆς καὶ πρὸς τὰ ἄλλα παρεῖχεν ἑαυτὸν εὐλαβέστερον, ἤδη καὶ τὸν φθόνον τῶν βαρβάρων δεδοικώς. Οὐ γὰρ πλανώμενος περὶ τὴν Ἀσίαν, ὡς φησι Θεόπομπτος, ἀλλ' ἐν Μαγνησίᾳ μὲν οἰκῶν, καρπούμενος δὲ δωρεὰς μεγάλας καὶ τιμώμενος ὅμοια Περσῶν τοῖς ἀρίστοις, ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀδεῶς διήγεν, οὐ πᾶν τι τοῖς Ἑλληνικοῖς πράγμασι βασιλέως προσέχοντος ἐπ' ἀσχολίῳν περὶ τὰς ἡνω πράξεις.

5 Ὡς δ' Αἴγυπτός τε ἀρισταμένη βοηθοῦντων Ἀθηναίων καὶ τριήρεις Ἑλληνικαὶ μέχρι Κύπρου καὶ Κιλικίας ἀναπλέονσαι καὶ Κίμων θαλαττοκρατῶν ἐπέστρεψεν αὐτὸν ἀντεπιχειρεῖν τοῖς Ἑλλήσι καὶ κολοῦειν ἀξιομένους ἐπ' αὐτόν, ἤδη δὲ καὶ δυνάμεις ἐμνοῦντο καὶ στρατηγοὶ διαπέμποντο καὶ κατέβαινον ἀγγελίαι πρὸς Θεμιστοκλέα, τῶν Ἑλληνικῶν ἐξάντεςθαι κελαιότος βασιλέως καὶ βεβαιῶν τὰς ἐποσχάσεις, οὔτε δι' ὀργὴν τινα παροξύνειν κατὰ τῶν πολιτῶν οὔτε ἐταρθεῖς τιμῇ τοσαύτῃ καὶ δυνάμει πρὸς τὸν πόλεμον, ἀλλ' ἴσως μὲν οὐδ' ἐφριζτὸν ἡγούμενος τὸ ἔργον, ἄλλους τε μεγάλους τῆς Ἑλλάδος ἐχοίσης στρατηγούς τότε καὶ Κίμωνος

ὑπερφρῶς εὐήμεροῦντος ἐν τοῖς πολεμικοῖς, τὸ δὲ πλείστον αἰδοῖ τῆς τε δόξης τῶν πράξεων τῶν ἑαυτοῦ καὶ τῶν τροπαίων ἐκείνων, ἄριστα βουλευσάμενος ἐπιθεῖναι τῷ βίῳ τὴν τελευταίην πρόβλεψαν, ἔθυσσε τοῖς θεοῖς, καὶ τοὺς φίλους συναγαγὼν καὶ δεξιωσάμενος, ὡς μὲν ὁ πολλὸς λόγος, αἷμα ταύρειον πίων, ὡς δ' ἔπει, φάρμακον ἐρήμερον προσενηγάμενος, ἐν Μαγνησίᾳ κατέστρεψε πέντε πρὸς τοῖς ἐξήχοντα βεβιωκώς ἔτη καὶ τὰ πλείστα τοῦτων ἐν πολιτείαις καὶ ἡγεμονίαις. Τὴν δ' αἰτίαν τοῦ θανάτου καὶ τὸν τρόπον περὶ τὸν βασιλέα λέγουσιν ἔτι μᾶλλον θανάσαι τὸν ἄνδρα καὶ τοῖς φίλοις αὐτοῦ καὶ οἰκείοις χρώμενον διατελεῖν φιλανθρώπως.

Ἀπέλιπε δὲ Θεμιστοκλῆς παῖδας ἐκ μὲν Ἀρχίππης τῆς Αν-32 σάνδρου τοῦ Ἀλωπεκῆθεν Ἀρχέπτολι καὶ Πολύεντιον καὶ Κλεόφαντον, οὐ καὶ Πλάτων ὁ φιλόσοφος ὡς ἱππέως ἀρίστου, τᾶλλα δ' οὐδενὸς ἀξίου γενομένου μνημονεύει. Τῶν δὲ πρεσβυτάτων Νεοκλῆς μὲν ἔτι παῖς ὢν ὑφ' ἑπτοῦ δηχθεὶς ἀπέθανε, Διοκλῆς δὲ Δισανδρος ὁ πάμπτος υἱὸν ἐποίησατο. Θυγατέρας δὲ πλείους² ἔσχεν, ὧν Μηνηπιτολέμαν μὲν ἐκ τῆς ἐπιγαμηθείσης γενομένην Ἀρχέπτολις ὁ ἀδελφὸς οὐκ ὦν ὁμομήτριος ἔγγημεν, Ἰταλίαν δὲ Πανθοίδης ὁ Χίος, Σόβαριν δὲ Νικομήδης ὁ Ἀθηναῖος· Νικομάχη δὲ Φρασιλλῆς ὁ ἀδελφιδότος Θεμιστοκλέους, ἤδη τετελετηγῶτος ἐκείνου, πλείους εἰς Μαγνησίαν ἔλαβε παρὰ τῶν ἀδελφῶν, νεωτάτην δὲ πάντων τῶν τέκνων Ἀσίαν ἔδρεψε.

Καὶ τάφον μὲν αὐτοῦ λαμπρὸν ἐν τῇ ἀγορῇ Μάγνητες ἔχουσι³ περὶ δὲ τῶν λειψάνων οὐτ' Ἀνδοκίδῃ προσέχειν ἀξίον ἐν τῷ Πρὸς τοὺς ἐταίρους λέγοντι, φωράσαντας τὰ λείψανα διαρρῖψαι τοὺς Ἀθηναίους (ψεύδεται γὰρ ἐπὶ τὸν δῆμον παροξύνων τοὺς ὀλιγαρχικούς), ἢ τε λέγων Φύλαρχος, ὥσπερ ἐν τραγηδίᾳ τῆ ἱστορία μονοῦ μηχανῆν ἄρας καὶ προαγαγὼν Νεοκλέα τινὰ καὶ Δημόπολι, υἱὸς Θεμιστοκλέους, ἀγῶνα βούλεται κινεῖν καὶ πάθος, οὐδ' ἂν ὁ τυχὼν ἀγνοήσειεν ὅτι πέπλασταί. Διόδωρος δ' ὁ περιηγητῆς ἐν τοῖς⁴ Περὶ μνημάτων εἶρηκεν ὡς ἕποντο μᾶλλον ἢ γνώσιον, ὅτι περὶ τὸν μέγαν λιμένα τοῦ Πειραιῶς ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν Ἀλκιμον ἀρωτηρίου πρόκειται τις οἶον ἀγῶν, καὶ κάμψαντι τοῦτον ἐντός, ἢ τὸ ὑπεῖδιον τῆς θαλάττης, κρητὶς ἐστὶν εὐμεγέθης καὶ τὸ περὶ αὐτὴν βομοειδὲς τάφος τοῦ Θεμιστοκλέους. Οἶεται δὲ καὶ Πλά-⁵ τωνα τὸν κομιζὸν αὐτῷ μαρτυρεῖν ἐν τούτοις·

Schulausgaben griechischer und lateinischer Klassiker mit deutschen erklärenden Anmerkungen in zwei Ausgaben:

- a) mit Anmerkungen *unter dem Text*,
b) Text und Anmerkungen *in besonderen Heften*.

	P r e i s e .		
	Gesamt- Ausg.	Text apart.	Komm. apart.
	M s	M s	M s
A. Griechische Klassiker.			
Demosthenes, Ausgewählte Reden. Von J. Sörgel.			
1. Bd.: Die drei olynthischen Reden und die erste Rede gegen Philipp. 4. Aufl., von A. Deuerling	1 20	— 40	— 80
2. Bd.: Rede über den Frieden. Zweite Rede gegen Philipp. Rede über die Angelegenheiten im Chersones. Dritte Rede gegen Philipp. 2. Aufl.	1 80	— 40	1 40
Euripides, Medea. Von S. Mekler	1 —	— 40	— 60
— Iphigenie in Taurien. Von S. Mekler	1 20	— 40	— 80
Herodotos. Von J. Sitzler.			
7. Buch 2. Aufl.	2 —	— 60	1 40
8. Buch	1 30	— 40	— 90
9. Buch	1 30	— 40	— 90
Homer, Ilias. Von G. Stier.			
1. Heft: Gesang 1—3	1 50	— 40	1 10
2. Heft: Gesang 4—6	1 50	— 40	1 10
3. Heft: Gesang 7—9	1 50	— 40	1 10
4. Heft: Gesang 10—12	1 50	— 40	1 10
5. Heft: Gesang 13—15	1 50	— 40	1 10
6. Heft: Gesang 16—18	1 50	— 40	1 10
7. Heft: Gesang 19—21	1 —	— 40	— 60
8. Heft: Gesang 22—24	1 50	— 40	1 10
Anhang hierzu (Wörterbuch der Eigennamen)	1 —		
Homer, Odyssee. Von F. Weck.			
1. Heft: Gesang 1—3	1 —	— 30	— 70
2. Heft: Gesang 4—6	1 —	— 30	— 70
3. Heft: Gesang 7—9	1 —	— 40	— 60
4. Heft: Gesang 10—12	1 20	— 40	— 80
5. Heft: Gesang 13—15	1 20	— 40	— 80
6. Heft: Gesang 16—18	1 20	— 40	— 80
7. Heft: Gesang 19—21	1 20	— 40	— 80
8. Heft: Gesang 22—24	1 20	— 40	— 80

	P r e i s e .		
	Gesamt- Ausg. M. S.	Text apart. M. S.	Komm. apart. M. S.
Lysias, Ausgewählte Reden. Von W. Kocks.			
1. Band (Rede 7, 12, 13, 16, 19)	1 50	— 40	1 10
2. Band (Rede 21—25, 28, 30—33)	1 50	— 40	1 10
Plato, Ausgewählte Schriften. Von H. Bertram.			
1. Bd.: Apologie des Sokrates und Kriton. 2. Aufl.	1 —	— 40	— 60
3. Bd.: Protagoras	— 60	— 20	— 40
3. Bd.: Laches	— 60	— 20	— 40
4. Bd.: Enthymion	1 30	— 40	— 90
Plutarch, Brutus. Von R. Paukstadt			
— Themistokles. Von R. Paukstadt. (In Vorbereitung.)	1 —	— 40	— 60
Sophokles, Antigone. Von G. Kern. 3. Aufl.			
— König Ödipus. Von G. Kern. 2. Aufl.	1 —	— 40	— 60
— Ödipus auf Kolonos. Von Fr. Sartorius	— 80		
— Elektra. Von G. H. Müller	1 20	— 40	— 80
— Philoktetes. Von G. H. Müller	1 —	— 40	— 60
— Ajax. Von R. Paehler	1 50	— 40	1 10
Thukydides. Von J. Sitzler.			
Buch 1	2 10	— 60	1 50
Buch 2	1 80	— 60	1 20
Buch 3	1 20	— 40	— 80
Buch 4	1 80	— 40	1 40
Xenophon, Anabasis. Von R. Hansen.			
1. Bd.: Buch 1 u. 2. 3. Aufl.	1 20	— 40	— 80
2. Bd.: Buch 3—5. 2. Aufl.	1 20	— 40	— 80
3. Bd.: Buch 6 u. 7	1 20		
Hellenika. Von R. Grosser.			
1. Bd.: Buch 1 u. 2	1 20	— 40	— 80
2. Bd.: Buch 3 u. 4	1 20	— 40	— 80
3. Bd.: Buch 5—7	2 10	— 90	1 20
Memorabilien. Von E. Weissenborn.			
1. Bd.: Buch 1 u. 2	1 20	— 40	— 80
2. Bd.: Buch 3 u. 4	1 20	— 40	— 80
B. Lateinische Klassiker.			
Caesar, De bello Gallico. Von R. Menge.			
1. Bd.: Buch 1—3. 5. Aufl.	1 30	— 40	— 90
2. Bd.: Buch 4—6. 5. Aufl.	1 30	— 40	— 90
3. Bd.: Buch 7 u. 8. 4. Aufl.	1 30	— 40	— 90
Anhang hierzu. 4. Aufl.	— 60		
— De bello civili. Von R. Menge.	2 40	— 80	1 60
Cicero, Rede für Sex. Roscius. Von G. Landgraf.			
2. Aufl.	1 —	— 40	— 60
— Reden gegen Catilina. Von K. Hachtmann. 4. Aufl.	1 —	— 40	— 60
— Rede über das Imperium des Cn. Pompeius. Von A. Deuerling. 3. Aufl.	— 80	— 30	— 50
— Rede für P. Sestius. Von R. Bouterwek	1 50	— 40	1 10
— Rede für Milo. Von R. Bouterwek	1 20	— 30	— 90
— Rede für den Dichter Archias. Von J. Strenge	— 60	— 20	— 40
— Rede für Q. Ligarius. Von J. Strenge	— 60	— 20	— 40
— Rede für den König Deiotarus. Von J. Strenge	— 60	— 20	— 40

	P r e i s e .		
	Gesamt- Ausg. M. S.	Text apart. M. S.	Komm. apart. M. S.
Cicero, Rede für L. Murena. Von J. Strenge			
— Rede gegen Q. Caecilius. Von K. Hachtmann.	— 75	— 30	— 45
— Rede gegen C. Verres. Von K. Hachtmann.	— 45	— 20	— 25
Buch 4	1 30	— 40	— 90
Buch 5	1 20	— 30	— 90
— Erste, zweite und siebente Rede gegen Marcus Antonius. Von J. Strenge			
— de oratore I. Von G. Stölzle	1 20	— 40	— 80
— de officiis libri tres. Von P. Dettweiler	1 50	— 40	1 10
— Laelius de amicitia. Von A. Strelitz	2 25	— 75	1 50
— Tuskulanen. Von L. W. Hasper.	1 —	— 30	— 70
1. Bd.: Buch 1 u. 2	1 20	— 40	— 80
2. Bd.: Buch 3—5	1 20	— 60	— 60
— Cato maior de senectute. Von H. Ans	— 90	— 30	— 60
— Somnium Scipionis. Von H. Ans	— 30	— 20	— 20
— Paradoxa. Von H. Ans	— 60	— 20	— 40
Cornelius Nepos. Von W. Martens. 3. Aufl.			
— Horaz, Oden und Epoden. Von E. Rosenberg. 2. Aufl.	1 20	— 60	— 60
— Satiren. Von K. O. Breithaupt	2 25	— 90	1 35
— Episteln. Von H. S. Anton	1 80	— 60	1 20
— Episteln. Von H. S. Anton	2 10	— 60	1 50
Livius, Ab urbe condita.			
Buch 1. Von M. Heynacher. 2. Aufl.	1 —	— 40	— 60
Buch 2. Von Th. Klatt	1 —	— 40	— 60
Buch 8. Von E. Ziegeler	1 —	— 40	— 60
Buch 9. Von E. Ziegeler	1 10	— 40	— 70
Buch 21. Von Fr. Luterbacher. 3. Aufl.	1 20	— 40	— 80
Buch 22. Von Fr. Luterbacher. 2. Aufl.	1 20	— 40	— 80
Buch 23. Von G. Egelhaaf	1 20	— 40	— 80
Ovid, Metamorphosen. Von H. Magnus.			
1. Bd.: Buch 1—5. 2. Aufl.	1 80	— 60	1 20
2. Bd.: Buch 6—10	1 80	— 60	1 20
3. Bd.: Buch 11—15	1 80	— 60	1 20
Anhang hierzu	— 60		
Sallust. Von J. H. Schmalz.			
1. Bd.: De bello Catilinae liber. 4. Aufl.	1 —	— 30	— 70
2. Bd.: De bello Jugurthino liber. 3. Aufl.	1 20	— 40	— 80
Seneca, Ausgew. moralische Briefe. Von G. Heß.			
— Tacitus, Annalen. Von W. Pätzner.	1 80	— 60	1 20
1. Bd.: Buch 1 u. 2. 2. Aufl.	1 20	— 60	— 60
2. Bd.: Buch 3—6. 2. Aufl.	1 50	— 60	— 90
3. Bd.: Buch 11—13	1 20	— 60	— 60
4. Bd.: Buch 14—16	1 50	— 60	— 90
— Germania. Von G. Egelhaaf. 2. Aufl.	— 60	— 30	— 30
— Agricola. Von K. Knaut	— 80	— 30	— 50
— Dialogus. Von E. Wolff	1 20	— 30	— 90

P r e i s e .

	Gesamt- Ausg.	Text apart.	Komm. apart.
	M s	M s	M s
Vergil, Aeneis. Von O. Brosin.			
1. Bd.: Buch 1 u. 2. 4. Aufl.	1 30	— 40	— 90
2. Bd.: Buch 3 u. 4. 3. Aufl.	1 30	— 40	— 90
3. Bd.: Buch 5 u. 6. 3. Aufl.	1 80	— 40	1 40
4. Bd.: Buch 7—9. 2. Aufl.	2 10	— 60	1 50
5. Bd.: Buch 10—12. Von O. Brosin u. L. Heitkamp	1 80	— 60	1 20
Anhang hierzu. 3. Aufl.	— 30		

Anthologie aus den röm. Elegikern. I u. II.
Von K. Peters. . . . . à 1 50

Anm. Von den griechischen und lateinischen Autoren können auch Texte
und Kommentare allein bezogen werden.

Hilfsbücher für den altsprachlichen Unterricht.

Bachof, E., Griechisches Elementarbuch.			
1. Teil	M	2.	40
2. Teil (Anhang)	M	1.	—
Baumann, I., Platons Phaenon. Philosophisch erklärt	M	4.	—
Ergebnisse des altsprachlichen Unterrichts. Eine Sammlung von Handbüchern für Lehrer des Griechischen und Lateinischen. Erster Band: Methodischer Lehrer-Kommentar zu Ovids Metamorphosen. Bearbeitet von Dr. Adolf Lange. 1. Heft: Buch I—V	M	4.	—
Frigell, A., Prolegomena in T. Livii			
lib. XXII	M	1.	20
lib. XXIII	M	1.	20
Hansen, R., Wörterbuch zu Xenophons Anabasis und Hellenika.	M	1. 60.	geb. s M 2. —
" Vokabeln und erste Präparation zu Xenophon Anabasis.			
1. Heft: Buch I	M	—.	60
2. Heft: Buch II	M	—.	60
3. Heft: Buch III	M	—.	60
4. Heft: Buch IV	M	—.	60
Historia philosophiae Graecae. Testimonia auctorum conlegerunt notisque instruxerunt H. Ritter et L. Preller. Editio septima, quam curaverunt Fr. Schultze et W. Wellmann. M 10. —			
Kammer, E., Homerische Vers- und Formlehre	M	—.	80
Köhler, E., Der Sprachgebrauch des Cornelius Nepos in der Kasusyntax.	M	—.	80
Kuhne, B., Neutestamentliches Wörterbuch (griech.-deutsch) M 1. —			
Martens, W., Alphabetisch-etymologisches Vocabular zu den Lebens- beschreibungen des Cornelius Nepos	M	—.	80

Martens, W., und G. Rieger, Präparation zu den Lebensbeschreibungen des Cornelius Nepos. Heft I und II . . . . . à M —. 50 (Heft III in Vorbereitung.)			
Müller, E., Aufgaben zu lateinischen Stilübungen im Anschluß an Ciceros Rede für P. Sestius . . . . . M —. 30			
" Aufgaben zu lateinischen Stilübungen im Anschluß an Ciceros I. u. II. Philippische Rede . . . . . M —. 40			
Netzker-Rademann, Deutsch-lateinisches Übungsbuch für Quarta im Anschluß an die Lektüre des Cornelius Nepos. . . . . M 2. —			
Paetzolt, F., Lateinisches Übungsbuch im Anschluß an Caesars Gallischen Krieg. I. Teil: Buch I, cap. 1—29; Buch II—IV. M 1. — II. Teil: Buch I, cap. 30—54; Buch V—VII. M 1. 25			
Reuchlin, H., Regeln über die Behandlung der Dafs-Sätze im Lateinischen.	M	1.	—
Rosenberg, Die Lyrik des Horaz . . . . . M 3. —			
Schmidt, K. E., Vokabeln und Phrasen zu Homers Odyssee.			
Heft I: 1. Gesang . . . . . M —. 40			
Heft II: 2. Gesang . . . . . M —. 60			
Schulze, E., Skizzen hellenischer Dichtkunst (Essais über Homer, Sophocles, Aristophanes u. a.) . . . . . M 2. 40			
Sitzler, J., Präparation zu Herodot Buch VIII . . . . . M —. 80			
Tabellarisches Verzeichnis der hauptsächlichsten latein. Wörter von schwankender Schreibweise nach den neuesten Ergebnissen zu- sammengestellt. Ein Anhang zu jeder lateinischen Grammatik. M —. 35			
Wagener, C., Hauptschwierigkeiten der lateinischen Formenlehre in alpha- betischer Reihenfolge . . . . . M 2. —			
Weber, H., Griechische Elementar-Grammatik . . . . . M 2. 40			
" Lateinische Elementar-Grammatik.			
1. Formenlehre. 2. Aufl. . . . . M 2. —			
2. Elemente der lateinischen Syntax . . . . . M 1. 60			
3. Elemente der lateinischen Darstellung. . . . . M —. 80			

Hilfsbücher für den Unterricht in Deutsch, Geschichte, Religion.

Baur, W., Beicht- und Communionbuch. 6. Aufl. . geb. M 3. —			
Becker, W., Leitfaden für den Religionsunterricht zur Vorbereitung auf die Konfirmation. 4. Aufl. . . . . M 1. —			
Cremer, H., Biblisch-theologisches Wörterbuch der neutestamentlichen Gräcität. 7. vermehrte und verbesserte Auflage. M 18. —, geb. M 20. —			

Verlag von Friedrich Andreas Perthes in Gotha.

- Herbst, W., Hilfsbuch für die deutsche Litteraturgeschichte. 6. Aufl. *M* —. 80
" Encyclopädie der neueren Geschichte. 46 Lieferungen à *M* 1. —
" Aus Schule und Haus. Populär-pädagog. Aufsätze. *M* 5. —
- Kehr, C., Der Anschauungsunterricht für Schule und Haus auf Grundlage der Hey-Speckterschen Fabeln im Anschluss an W. Pfeiffers 12 Wandbilder. 3. Aufl. . . . *M* 1. 60
- Kehr-Pfeiffer, Bilder für den Anschauungsunterricht aus den Hey-Speckterschen Fabeln. (5 Lieferungen à 3 Blätter.) 3. Aufl. *M* 30. —
- Mezger, K. L. Fr., Hilfsbuch zum Verständnis der Bibel für den Religionsunterricht auf der Stufe des Ober-gymnasiums und für denkende Freunde des göttlichen Worts.
1. Bändchen . . . . . *M* 2. —
2. Bändchen . . . . . *M* 1. 20
3. Bändchen . . . . . *M* 2. 40
4. Bändchen . . . . . *M* 2. 40
- " Leitfaden für den Unterricht in der biblischen Religionsgeschichte und Bibelkunde auf der Stufe des oberen Gymnasiums.
1. Heft . . . . . *M* —. 36
2. Heft . . . . . *M* —. 60
- Niebuhr, B. G., Griechische Heroengeschichten. An seinen Sohn erzählt. 9. Aufl. kart. . . . . *M* 1. 60
— Dasselbe. Mit Anmerkungen zum Übersetzen ins Französische von E. Burtin. 3. Aufl. . . . . *M* 1. 20
- Perthes' Handlexikon für evangelische Theologen. Ein Nachschlagebuch für das Gesamtgebiet der wissenschaftlichen und praktischen Theologie. 30 Lieferungen à *M* 1. —. 3 Bde. à *M* 10. —; geb. *M* 12. —
- Vademecum aus Luthers Schriften. Für die evang. Schüler der oberen Klassen höherer Lehranstalten zusammengestellt und herausgegeben von G. Krüger und J. Delius. 2. Aufl. *M* 1. —
- Wessel, P., Lehrbuch der Geschichte für die Prima höherer Lehranstalten. 1. Teil: Das Mittelalter . . . . *M* 2. 40
2. Teil: Die Neuzeit . . . . . *M* 2. 40
- Whatelys Grundlagen der Rhetorik, von G. Hildebrand. . . *M* 4. —

Klassische deutsche Dichtungen mit kurzen Erklärungen.

Herausgegeben von K. H. Keck.

1. Bd.: Goethes „Hermann und Dorothea“. Herausgegeben von K. H. Keck. . . . . *M* 1. —
2. Bd.: Schillers „Wilhelm Tell“. Herausgeg. von O. Kallsen *M* 1.20

Verlag von Friedrich Andreas Perthes in Gotha.

3. Bd.: Goethes „Gedichte“. Auswahl von Fr. Zimmermann *M* 1. 40
4. Bd.: Klopstocks „Messias“ in ausgewählten Stücken von R. Weitbrecht . . . . . *M* 1. 20
5. Bd.: Goethes „Iphigenie auf Tauris“. Herausgegeben von K. H. Keck. . . . . *M* 1. 20
6. Bd.: Goethes „Götz von Berlichingen“. Herausgegeben von L. Bauer . . . . . *M* 1. 20
7. Bd.: Lessings „Emilia Galotti“. Herausgegeben von E. R. Gast . . . . . *M* 1. 20
8. Bd.: Schillers „Wallensteins Tod“. Herausgegeben von G. Kern . . . . . *M* 1. 80
9. Bd.: Vofs' „Laise“. Herausgegeben von K. Bindel . . . *M* 1. 40
10. Bd.: Goethes „Faust“. Herausgegeben von L. W. Hasper *M* 3. 60
11. Bd.: Goethes „Egmont“. Herausgegeben von E. R. Gast *M* 1. 20

Biographien zu der Sammlung klass. deutscher Dichtungen.

1. Bd.: Ernst Moritz Arndt, der deutsche Reichsherold. Biographie und Charakteristik von G. Loesche . . *M* 1. —
2. Bd.: Ludwig Uhland als Dichter und Patriot von H. Dederich *M* 2. —
3. Bd.: Goethe nach Leben und Dichtung von E. Brenning *M* 2. 40

Geschichtswerke für Schule und Universität.

- Busolt, G., Griechische Geschichte bis zur Schlacht bei Chaeroneia.
1. Band: Bis zur Begründung des Peloponnesischen Bundes. 2. vermehrte und völlig umgearbeitete Auflage . . . . . *M* 12. —
2. Band: Die Perserkriege und das Attische Reich *M* 12. —
- Droysen, I. G., Geschichte Alexanders des Großen. Mit 5 Karten von R. Kiepert. (Schul-Ausg.) 4. Aufl. *M* 5. —; geb. *M* 6. —
" Geschichte des Hellenismus. 3 Bände. 2. Aufl. *M* 44. —
1. Bd.: Geschichte Alexanders d. Gr. 1. Halbbd. *M* 7. —
2. Halbbd. *M* 7. —
2. Bd.: Geschichte der Diadochen. 1. Halbbd. *M* 6. —
2. Halbbd. *M* 6. —
3. Bd.: Geschichte der Epigonen. Mit Register zum ganzen Werk. 1. Halbbd. *M* 8. —
2. Halbbd. *M* 10. —
" Vorlesungen über das Zeitalter der Freiheitskriege. 2. Aufl. 2 Bde. . . . . *M* 15. —

Kittel, R., Geschichte der Hebräer.

1. Halbband: Quellenkunde und Geschichte bis zum Tode Josuas . . . . . *A* 6. —
 2. Halbband: Quellenkunde und Geschichte der Zeit bis zum babylonischen Exil . . . . . *A* 7. —

Miese, B., Geschichte Alexanders des Großen und der Diadochen. (In Vorbereitung.)

Schiller, H., Geschichte der römischen Kaiserzeit.

1. Bd., 1. Abtl.: Von Cäsars Tod bis zur Erhebung Vespasians . . . . . *A* 9. —
 2. Abtl.: Von der Regierung Vespasians bis zur Erhebung Diokletians . . . . . *A* 9. —
 2. Bd.: Von Diokletian bis zum Tode Theodosius' des Großen . . . . . *A* 9. —

Tiele, C. P., Babylonisch-assyrische Geschichte.

1. Teil: Von den ältesten Zeiten bis zum Tode Sargons II. . . . . *A* 6. —
 2. Teil: Von der Thronbesteigung Sinacheribs bis zur Eroberung Babels durch Cyrus . . . . . *A* 7. —

Welzhofer, H., Allgemeine Geschichte des Altertums.

1. Bd.: Der alte Orient bis zum Untergange des assyrischen Reiches . . . . . *A* 6. —
 2. Bd.: Geschichte des griechischen Volkes bis zur Zeit Solons . . . . . *A* 4. —

Wiedemann, A., Ägyptische Geschichte.

1. Teil: Von den ältesten Zeiten bis zum Tode Tutmes' III. . . . . *A* 7. —
 2. Teil: Von dem Tode Tutmes' III. bis auf Alexander den Großen . . . . . *A* 7. —
 Supplementband . . . . . *A* 2. —

- Horas' Oden u. Epoden. Erklärt von E. Raasberg. 2. Aufl. . . . . 2. 25.
 — Satiren. Erklärt von A. O. Brechtel . . . . . 1. 80.
 — Episteln. Erklärt von H. S. Anton . . . . . 2. 10.
 Livius' Buch I. Erklärt von M. Heynacher. 2. Aufl. . . . . 1. —
 — Buch II. Erklärt von Th. Kuhn . . . . . 1. —
 — Buch VIII. Erklärt von E. Ziegler . . . . . 1. —
 — Buch IX. Erklärt von E. Ziegler . . . . . 1. 10.
 — Buch XXI (1. Aufl.) u. XXII (2. Aufl.). Erklärt von H. Latschacher . . . 1. 20.
 — Buch XXIII. Erklärt von G. Egelhaaf . . . . . 1. 20.
 Lucian' Ausgewählte Reden. Erklärt von W. Koch. 1. u. 2. Bd. . . . . 1. 50.
 Ovid's Metamorphosen. Erklärt von H. Magnus. . . . . 1. 50.
 1. Bd.: 1.—8. Buch. 2. Aufl. . . . . 1. 50.
 2. Bd.: 9.—16. Buch . . . . . 1. 50.
 3. Bd.: 17.—18. Buch . . . . . — 60.
 — Anhang hierzu . . . . . — 60.
 Platon's Ausgewählte Schriften. Erklärt von H. Reifmann. . . . . 1. —
 1. Bd.: Apologie des Sokrates und Kriton. 2. Aufl. . . . . 1. —
 2. Bd.: Protagoras . . . . . — 60.
 3. Bd.: Euthyphron . . . . . — 60.
 4. Bd.: Laches . . . . . — 60.
 Plutarch. Erklärt von R. Pöhlke . . . . . 1. 10.
 Brutus . . . . . 1. —
 Themistokles . . . . . 1. —
 Sallust. Erklärt von J. H. Schmidt. . . . . 1. —
 1. Bd.: De bello Catilinae liber. 4. Aufl. . . . . 1. 20.
 2. Bd.: De bello Jugurthino liber. 3. Aufl. . . . . 1. 50.
 Seneca, Epistulae morales selectae. Erklärt von G. Hoff . . . . . 1. —
 Sophokles' Antigone. Erklärt von G. Kuhn. 3. Aufl. . . . . 1. —
 — König Oedipus. Erklärt von G. Kuhn. 2. Aufl. . . . . — 60.
 — Ödipus auf Kolonos. Erklärt von Fr. Schiller . . . . . 1. 10.
 — Elektra. Erklärt von G. H. Müller . . . . . 1. —
 — Philoktetes. Erklärt von G. H. Müller . . . . . 1. 50.
 — Ajax. Erklärt von H. Pöhlke . . . . . 1. 50.
 Tacitus' Annalen. Erklärt von W. Pfister. . . . . 1. 10.
 1. Bd.: 1. u. 2. Buch. 2. Aufl. . . . . 1. 50.
 2. Bd.: 3. bis 6. Buch. 2. Aufl. . . . . 1. 20.
 3. Bd.: 7. bis 10. Buch . . . . . 1. 50.
 4. Bd.: 11. bis 16. Buch . . . . . — 60.
 — Germania. Erklärt von G. Egelhaaf. 2. Aufl. . . . . — 60.
 — Agricola. Erklärt von A. Abent . . . . . 1. 20.
 — Dialogen. Erklärt von E. Wolf . . . . . 1. 20.
 Theophrastos. Erklärt von J. Sätzler. . . . . 2. 10.
 1. Buch . . . . . 1. 50.
 2. Buch . . . . . 1. 20.
 3. Buch . . . . . 1. 50.
 4. Buch . . . . . 1. 50.
 Vergil's Aeneis. Erklärt von O. Brems u. L. Rothkamp. . . . . 1. 20.
 1. Bd.: 1. u. 2. Buch. 3. Aufl. . . . . 1. 30.
 2. Bd.: 3. u. 4. Buch. 2. Aufl. . . . . 1. 50.
 3. Bd.: 5. u. 6. Buch. 3. Aufl. . . . . 2. 10.
 4. Bd.: 7. bis 9. Buch. 2. Aufl. . . . . 1. 50.
 5. Bd.: 10. bis 12. Buch . . . . . — 30.
 — Anhang hierzu. 3. Aufl. . . . . — 30.
 Xenophons Anabasis. Erklärt von B. Hansen. . . . . 1. 20.
 1. Bd.: 1. u. 2. Buch. 3. Aufl. . . . . 1. 20.
 2. Bd.: 3. bis 5. Buch. 2. Aufl. . . . . 1. 20.
 3. Bd.: 6. u. 7. Buch . . . . . — 30.
 — Hellenika. Erklärt von H. Grosser. . . . . 1. 20.
 1. Bd.: 1. u. 2. Buch . . . . . 1. 20.
 2. Bd.: 3. u. 4. Buch . . . . . 1. 10.
 3. Bd.: 5. bis 7. Buch . . . . . 1. 10.
 — Memorablen. Erklärt von K. Weydenböck. . . . . 1. 20.
 1. Bd.: 1. u. 2. Buch . . . . . 1. 20.
 2. Bd.: 3. u. 4. Buch . . . . . — 30.

Verlag von Friedrich Andreas Perthes in Gotha.

Präparationen, Speziallexika, Hilfs- und Übungsbücher für den
altsprachlichen Unterricht.

Kausen, E., Wörterbuch zu Xenophons Anabasis und Helenika. Für den Schulgebrauch bearbeitet.	1. 60. geb. 2. —
Kausen, R., Vokabeln und erste Präparationen zu Xenophons Anabasis.	— 60.
1. Heft: Buch 1. kart.	— 60.
2. Heft: Buch 2. kart.	— 60.
3. Heft: Buch 3. kart.	— 60.
4. Heft: Buch 4. kart.	— 60.
Martens, W., und G. Meyer, Präparationen zu den Lebensbeschreibungen des Cornelius Nepos. (Hof.) n. 2. a.	— 60.
Heft 1	— 60.
Heft 2	— 60.
Papke, W., Präparation zu Caesare Bellum Gallicum. 1. Heft: Buch 1. kart.	— 40.
Schmidt, K. E., Vokabeln und Phrasen zu Homers Odyssee nebst kurzen Anwendungen zum Übersetzen. 1. Gesang	— 40.
— 2. Gesang	— 60.
Sitzler, J., Präparation zu Herodot Buch VIII. kart.	— 20.
Martens, W., Alphabetisch-synonymisches Vokabular zu den Lebensbeschreibungen des Cornelius Nepos	— 60.
Ehms, E., Neutestamentliches Wörterbuch. Die kurzgefassten (griechisch-deutschen) Nachschlagewerke	1. —
Bachof, E., Griechisches Elementarbuch.	— 40.
1. Teil	— 40.
2. Teil (Anhang)	1. —
Hausner, E., Homerische Vers- und Formlehre zum Gebrauch in Gymnasien	— 60.
Weber, H., Griechische Elementargrammatik	2. 40.
Tabellarisches Verzeichnis der hauptsächlichsten lateinischen Wörter von schwankender Schreibweise nach den neuesten Ergebnissen zusammengestellt. Ein Anhang zu jeder lateinischen Grammatik	— 35.
Wagner, C., Hauptwierigkeiten der lateinischen Formenlehre in alphabetischer Reihenfolge zusammengestellt. (In erster Linie für den Lehrer bei der Korrektur schriftlicher Arbeiten bestimmt)	2. —
Weber, H., Lateinische Elementargrammatik.	— 60.
I. Teil: Elemente der lateinischen Formenlehre nebst den wichtigsten syntaktischen Regeln für die drei ersten Schuljahre. 2. Aufl. Bearbeitet von Rud. Foa.	2. —
II. Teil: Elemente der lateinischen Syntax	1. 60.
III. Teil: Elemente der lateinischen Darstellung	— 60.
Müller, E., Aufgaben zu lateinischen Stilübungen im Anschluss an Ciceros Rede für P. Sestius	— 30.
— Aufgaben zu lateinischen Stilübungen im Anschluss an Ciceros 1. und 2. Philippiensche Rede	— 40.
Metzler und Rademann, Deutsch-lateinisches Übungsbuch für Quarta im Anschluss an die Lectione des Cornelius Nepos	2. —
Pastock, F., Lateinisches Übungsbuch im Anschluss an Caesars Gallischen Krieg.	— 60.
— I. Teil: Für die Untertertia des Gymnasiums und die entsprechende Stufe des Realgymnasiums. Buch I. Kap. 1—29; Buch II—IV	1. —
— II. Teil: Für die Obertertia des Gymnasiums und die entsprechende Stufe des Realgymnasiums. Buch I. Kap. 30—54; Buch V—VII	1. 25.
Reuchlin, H., Regeln über die Behandlung der Satz-Sätze im Lateinischen	1. —